

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.24.1.2025

Pan
dr hab. Piotr Oszczanowski
Dyrektor
Muzeum Narodowego we Wrocławiu

Wystąpienie pokontrolne

P/25/023

Zabezpieczanie i ochrona muzeów na wypadek sytuacji kryzysowych

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. marsz. Józefa Piłsudskiego 15-17, 50-044 Wrocław

Tel. +48 48 717 118 301 | lwr@nik.gov.pl | www.nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana

Muzeum Narodowe we Wrocławiu¹
pl. Powstańców Warszawy 5
50-153 Wrocław

Kierownik jednostki kontrolowanej

dr hab. Piotr Oszczanowski, dyrektor od 1 stycznia 2019 r.

(akta kontroli: tom I, str. 7-9)

Zakres przedmiotowy kontroli

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.
2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych.

Okres objęty kontrolą

Lata 2022-2025 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych²)

Podstawa prawna podjęcia kontroli

Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³

Jednostka przeprowadzająca kontrolę

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontrolerzy

1. Andrzej Zygmunt, doradca techniczny, upoważnienie do kontroli nr LWR/200/2025 z dnia 8 września 2025 r. lub legitymacja służbowa nr 22501
2. Paweł Potemski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/206/2025 z dnia 10 września 2025 r.
3. Rafał Wojtko, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/201/2025 z dnia 8 września 2025 r.

(akta kontroli: tom I, str. 1-6)

¹ Dalej: MNWr lub Muzeum.

² Czynności kontrolne zakończono 11 grudnia 2025 r.

³ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W latach 2022-2025 (do dnia zakończenia kontroli) w Muzeum realizowano zadania w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedziby na wypadek sytuacji kryzysowych, a objęte badaniem kontrolnym środki finansowe na realizację powyższych zadań zostały wydatkowane prawidłowo i co do zasady rzetelnie.

Izba wskazuje że jeden z oddziałów Muzeum, tj. Muzeum Panoramy Raławickiej, posiadał ponadstandardowe pod względem planistycznym, technicznym oraz infrastrukturalnym procedury zabezpieczenia oraz ochrony wytypowanych zbiorów. Kontrola potwierdziła funkcjonalność przyjętych rozwiązań.

W MNWr zdigitalizowano 42,0% obiektów (muzealiów). Nie występowały obiekty niezaewidencjonowane. 235 (tj. 0,16%) obiektów nie posiadało wszystkich wymaganych wpisów.

W Muzeum wdrożono plan ochrony muzeum⁵, który jednak został opracowany nierzetelnie. Analogiczna sytuacja dotyczyła instrukcji bezpieczeństwa pożarowego. Dla części oddziałów MNWr nie opracowano instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji. Wymienione instrukcje, które wdrożono, zostały opracowane nierzetelnie. Zapewniono prawidłową ochronę fizyczną. Zapewniono również prawidłowy stan zachowania zabezpieczeń technicznych do ochrony zbiorów. W wyniku sprawdzenia wytypowanej populacji zdarzeń stwierdzono, że Dyrektor Muzeum zapewnił prawidłową organizację ochrony zbiorów w czasie transportu oraz prawidłowe warunki, sposób i tryb przenoszenia muzealiów. Pomimo stwierdzonych nieprawidłowości Izba ocenia, że prawidłowo i rzetelnie ewidencjonowano oraz dokumentowano zabytki podlegające ochronie.

W okresie objętym kontrolą w MNWr obowiązywał plan ochrony zabytków⁶ z 2005 r., który ze względu na nierzetelne opracowanie oraz brak aktualizacji nie spełniał swoich funkcji. Pomimo stwierdzonych nieprawidłowości zapewniono zasoby i warunki do rozśrodkowania lub ewakuacji wytypowanych zbiorów. Prawidłowo i rzetelnie sporządzono plan operacyjnego funkcjonowania⁷. Dyrektor MNWr nie powołał zespołu zarządzania kryzysowego lecz przygotowanie do reagowania na sytuacje kryzysowe oparł na stawianiu doraźnych zadań oraz na szkoleniu części pracowników w tym zakresie.

W badanym okresie w siedzibie głównej MNWr miała miejsce sytuacja kryzysowa związana z zagrożeniem powodziowym oraz kilka sytuacji kryzysowych związanych z koniecznością ewakuacji zwiedzających z obiektów Muzeum. Podczas zagrożenia powodziowego zarówno kierownictwo jak i pracownicy swoim działaniem zabezpieczyli zbiory. Sytuacja ta była udokumentowana i była analizowana. Natomiast sytuacje związane z ewakuacją były kierowane doraźnie i nie zostały odnotowane, udokumentowane ani nie były tematem analiz.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

⁵ Dalej: POM.

⁶ Dalej: POZ.

⁷ Dalej: POF.

W badanym okresie roczne przychody Muzeum wynosiły od 42 do 49 mln zł. Koszty wynosiły od 35 do 50 mln zł. Muzeum podejmowało działania na rzecz zapewnienia środków finansowych na zabezpieczanie i ochronę, wnioskując o dotacje celowe do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego⁸ (dwa na jedenaście wniosków zostało zaakceptowanych). W wyniku sprawdzenia wytypowanej populacji zdarzeń stwierdzono, że otrzymane środki finansowe wykorzystywano prawidłowo i co do zasady rzetelnie. Również prawidłowo i co do zasady rzetelnie rozliczono środki dotacji uzyskanych od MKiDN. Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie nierzetelnego rozliczenia wykonanych robót sfinansowanych dotacją, nie skutkowały obowiązkiem dodatkowego zwrotu dotacji. Natomiast stwierdzone nierzetelności danych zawartych w sprawozdaniach finansowych Muzeum, nie miały wpływu na wielkość przychodów i kosztów ogółem.

W Muzeum planowane i realizowane corocznie wydatki na zabezpieczanie i ochronę nie były powiązane z planem ochrony zabytków oraz były ogólnie powiązane z planem ochrony muzeum. Zabezpieczenie finansowe tego obszaru było ograniczone (1) brakiem otrzymywania dotacji na część zadań o sfinansowanie których wnioskowano oraz (2) brakiem aktualności lub niezgodnością z dokumentami normatywnymi części ww. dokumentów MNWr dotyczących zabezpieczenia i ochrony Muzeum i jego zbiorów.

Ustalenia kontroli, w tym w szczególności stwierdzone nieprawidłowości, wskazują równocześnie na występowanie sytuacji obniżających poziom zabezpieczania zbiorów i siedzib (oddziałów) Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych. Nieprawidłowościami tymi były: (1) niespełnienie części wymogów ppoż; (2) niezgodnienie z Dyrektorem Delegatury Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego⁹ we Wrocławiu części planów pod względem zagrożeń o charakterze terrorystycznym; (3) nieaktualizowanie lub nieterminowe aktualizowanie wymaganych dokumentów; dotyczyło to samych dokumentów ale konsekwencje miały wpływ na aktualność planowanych procedur, wykazów, zestawień czy m.in. funkcjonalność przyjętych rozwiązań; (4) nieopracowanie części wymaganych przepisami prawa dokumentów w zakresie zabezpieczania i ochrony muzeum; (5) nieprawidłowe i nierzetelne opracowanie części ww. dokumentów; (6) nieprawidłowe i nierzetelne ewidencjonowanie oraz dokumentowanie części zabytków podlegających ochronie; (7) niezapewnienie prawidłowych zasobów i warunków do rozśrodkowania lub ewakuacji zbiorów na wypadek sytuacji kryzysowych; (8) brak udokumentowanej analizy i nieuwzględnienie w prowadzonej działalności doświadczeń z sytuacji kryzysowych, i ich wpływu na zachowanie Muzeum i jego zbiorów.

W ocenie Izby wskazane nieprawidłowości przyczyniły się istotnie do dysfunkcjonalności części dokumentów, składających się na politykę bezpieczeństwa Muzeum, ze względu na ich opracowanie kilka (w skrajnych przypadkach – ponad 20) lat temu, bez uwzględnienia wszystkich elementów wymaganych stosownymi przepisami prawa, a także nieaktualizowanie ww. dokumentów.

Izba wskazuje jednocześnie, że część danych niezbędnych do planowania i ewentualnego uruchomienia procedur oraz mogących być wykorzystanych do opracowania w sposób rzetelny i zgodny z przepisami prawa dokumentów, była dostępna w MNWr w rozproszonych i częściowo nieaktualnych, niewymaganych dokumentach pomocniczych.

⁸ Dalej: MKiDN.

⁹ Dalej: ABW.

Zlecona przez Izbę kontrola MNWr przeprowadzona przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego nie wykazała istotnych nieprawidłowości. Z kolei w wyniku zleconej przez NIK kontroli Państwowa Straż Pożarna¹⁰ stwierdziła w MNWr szereg nieprawidłowości dotyczących m.in. składowania materiałów palnych na drogach ewakuacji, ograniczenia dostępu do wyjść ewakuacyjnych, przekroczenia o ponad 100% długości jednego z przejść ewakuacyjnych, zamontowania drzwi bez potwierdzonego parametru dymoszczelności, brak podzielenia korytarzy ewakuacyjnych drzwiami dymoszczelnymi oraz niewyposażenia budynku w Dźwiękowy System Ostrzegawczy. Stwierdzone przez PSP nieprawidłowości nie skutkowały decyzją o zakazie eksploatacji obiektu.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej¹¹ kontrolowanej działalności

Muzeum Narodowe we Wrocławiu¹² działa na podstawie statutu¹³ jako instytucja kultury wpisana do rejestru instytucji kultury prowadzonego przez Ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego¹⁴. Struktura MNWr, oprócz siedziby głównej MNWr, obejmuje: (1) Muzeum „Panorama Racławicka”¹⁵; (2) Muzeum Etnograficzne¹⁶; (3) Pawilon Czterech Kopuł – Muzeum Sztuki Współczesnej¹⁷; oraz (4) Magazyn w Schronie Przeciwlotniczym¹⁸. Wszystkie z ww. pięciu obiektów MNWr były wpisane do rejestru zabytków nieruchomych.

(akta kontroli: tom I, str. 11)

1. Realizacja zadań w zakresie zabezpieczania oraz ochrony zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

1.1. Zabezpieczanie zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

Dokumenty określające procedury i sposób działania w sytuacjach kryzysowych

MNWr posiadało POM odrębnie dla każdego z użytkowanych budynków. W latach 2022-2025 obowiązywał również dokument „Moduły zadaniowe realizowane w Muzeum Narodowym we Wrocławiu po wprowadzeniu stopni alarmowych”, co stanowiło realizację obowiązków wynikających z zarządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 grudnia 2016 r.

¹⁰ Dalej: PSP.

¹¹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych przedstawionych w kolejnych punktach niniejszego rozdziału wystąpienia pokontrolnego. Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę cząstkową jako ocenę pozytywną albo ocenę negatywną. Jeśli nie zostały spełnione warunki do sformułowania oceny pozytywnej bądź negatywnej, Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę w formie opisowej.

¹² Utworzone w 1948 r.

¹³ Nadanego zarządzeniem Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu z dnia 16 marca 2021 r. w sprawie nadania statutu Muzeum Narodowemu we Wrocławiu (Dz.Urz. MKDniS z 2021r., poz. 21).

¹⁴ Dalej: Minister.

¹⁵ Wchodzące w skład MNWr od 1985 r.

¹⁶ Wchodzące w skład MNWr od 2004 r.

¹⁷ Wchodzące w skład MNWr od 2009 r., dla zwiedzających otwarte od 25 czerwca 2016 r.

¹⁸ Wchodzący w skład MNWr od 1994 r.

w sprawie sposobu opracowania procedur realizacji przedsięwzięć wykonywanych w ramach poszczególnych stopni alarmowych i stopni alarmowych CRP¹⁹. Zapisy POM nie zostały zaktualizowane po podpisaniu przez Muzeum umowy z nową firmą świadczącą usługi z zakresu ochrony²⁰. POM dla gmachu siedziby głównej MNWr oraz dla Muzeum Etnograficznego opatrzone zostały klauzulą „zastrzeżone”. Załączniki do obu dokumentów oraz POM dla pozostałych budynków stanowiły dokumenty jawne. POM uzgodniono z Komendantem Wojewódzkim Policji we Wrocławiu.

(akta kontroli: tom III, str. 90-93, 245-456)

Na żadnym z POM nie zamieszczono adnotacji poświadczającej dokonanie uzgodnień z ABW w zakresie zagrożeń o charakterze terrorystycznym. Z wyjaśnień udzielonych przez Dyrektora Delegatury ABW we Wrocławiu jedynie dwa POM zostały uzgodnione z ABW, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom IX, str. 247, 514)

POM dla siedziby głównej MNWr zawierał wszystkie elementy wymagane przez art. 7 ust. 2 ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia²¹. Opisy wymagane przez art. 7 ust. 2 pkt 4 były nieaktualne, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. POM w swojej treści nie zawierał instrukcji konwojowej, instrukcji ruchu osobowego i materiałowego oraz instrukcji zabezpieczenia pomieszczeń, w tym opisu sposobu zarządzania kluczami do tych pomieszczeń, wymaganych § 27 ust. 4 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą²². Instrukcje te zostały opracowane jako osobne dokumenty. POM dla gmachu głównego Muzeum zawierał nieaktualny szkic sytuacyjny MNWr, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom III, str. 92-93, 205-212, 218-222)

MNWr posiadało aktualne instrukcje bezpieczeństwa pożarowego opracowane odrębnie dla każdego obiektu. Aktualizacja instrukcji dla trzech z ww. obiektów nie była dokonywana z zachowaniem maksymalnie dwuletniego cyklu, wymaganego § 6 ust. 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów²³, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Na dzień rozpoczęcia kontroli w każdym z obiektów obowiązywała instrukcja bezpieczeństwa pożarowego (z 2025 r.), zawierająca wszystkie elementy wymagane przez § 6 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej oraz przez § 6 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. Poprzednio obowiązujące instrukcje nie posiadały opisów parametrów pożarowych występujących substancji palnych oraz nie posiadały elementów wymaganych przez

¹⁹ Dz. Urz. MKiDN z 2016 r., poz. 78., dalej: zarządzenie w sprawie sposobu opracowywania procedur.

²⁰ Ww. zarządzenie w sprawie sposobu opracowywania procedur nie nakładało na Dyrektora MNWr obowiązku dokonywania przeglądu i aktualizacji wspomnianego dokumentu.

²¹ Dz. U. z 2025 r., poz. 532, dalej: ustawa o ochronie osób i mienia.

²² Dz. U. z 2014 r., poz. 1240, dalej: rozporządzenie w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum.

²³ Dz.U. z 2023 r.,poz. 822 ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony przeciwpożarowej.

§ 6 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeów, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom IV, str. 1-495; tom V, str. 1-310)

W okresie objętym kontrolą w MNWr obowiązywały „Instrukcję przygotowania zbiorów do ewakuacji” opracowane w 2017 r. dla dwóch z pięciu obiektów, tj. dla siedziby głównej MNWr oraz dla Muzeum Etnograficznego. Dla pozostałych trzech obiektów²⁴ ww. instrukcji nie opracowano. Analiza instrukcji opracowanej dla siedziby głównej MNWr wykazała, że opracowano ją nierzetelnie, niezgodnie z częścią zapisów rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Instrukcja przygotowania zbiorów do ewakuacji dla siedziby głównej MNWr nie wyczerpano § 28 pkt 4 i pkt 5 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. Uniemożliwiło to weryfikację zabezpieczenia przez MNWr ilości i rodzaju środków technicznych niezbędnych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów. Zagadnienie to opisano w części II (niejawnej) „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej”. Zapisy te były nieaktualne w zakresie m.in. listy zbiorów wytypowanych do poszczególnych grup kolejności ewakuacji oraz danych dotyczących kalkulacji niezbędnych środków materiałowych czy środków transportu.

Analiza ww. „Planu...” (niejawnego) oraz ustalenia niniejszej kontroli NIK wskazały na jego istotną nieaktualność²⁵. Dotyczyło to np. jego układu, opisów uwarunkowań lokalnych, części zapisów (głównie dotyczących zestawień zbiorów) oraz firm planowanych do zabezpieczenia ewakuacji. Niemniej jednak opis koncepcji przygotowania i przeprowadzenia ewakuacji należy uznać, w znacznej mierze, za aktualny. Przeprowadzone kalkulacje, proponowane rozwiązania, opisy, szkice i rysunki zostały sporządzone rzetelnie, pozostawały pomocne i nie straciły walorów funkcjonalności.

Dodatkowo w MNWr opracowano²⁶ i przechowywano zestaw dokumentów²⁷ zawierających opis koncepcji, procedur i szczegółów organizacyjnych wariantowanej ewakuacji płótna Panoramy Racławickiej. Wymienione dokumenty formalnie nie spełniały wymogów „Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji” lecz, jak w opisywanej wyżej części II (niejawnej) „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej” z 2005 r., przeprowadzone kalkulacje, proponowane rozwiązania, opisy, szkice i rysunki zostały sporządzone rzetelnie, pozostawały pomocne i nie straciły walorów funkcjonalności – w szczególności w odniesieniu do skali wyzwań organizacyjnych, inżynierskich i konserwatorskich ewentualnej ewakuacji takiego obiektu jak płótno Panoramy Racławickiej.

W MNWr przechowywany był zapas materiałów potrzebnych do ewakuacji²⁸. Ze względu na brak samych instrukcji oraz brak aktualizacji części instrukcji niemożliwa była weryfikacja stanu ww. zapasów w stosunku do potrzeb związanych z ewakuacją wytypowanych zbiorów MNWr. Dyrektor MNWr wyjaśnił, że MNWr nie dysponowało aktualnym zestawieniem środków do zabezpieczenia,

²⁴ Tj.: (1) Muzeum „Panorama Racławicka”; (2) Pawilon Czterech Kopuł – Muzeum Sztuki Współczesnej; oraz (3) Magazynu w Schronie Przeciwlotniczym.

²⁵ Dokument opracowano w 2005 r., a ostatnia aktualizacja miała miejsce w 2013 r.

²⁶ Dokument opracowany na przełomie lat 80 i 90 XX w.

²⁷ W tym część dokumentów niejawnych.

²⁸ M.in.: folie bąbelkowe, papier bezkwasowy, skrzynie transportowe czy narzędzia i materiały niezbędne zabezpieczenia ewakuacji płótna Panoramy Racławickiej.

przygotowania do ewakuacji i przechowywania ewakuowanych zbiorów. Wymienione środki do pakowania itp. były utrzymywane, wykorzystywane i uzupełniane na bieżąco stosownie do pracy MNWr i migracji zbiorów. Z uwagi na brak pomieszczeń magazynowych w siedzibie MNWr środki te były przechowywane w różnych pomieszczeniach MNWr. Ich dysponentami zasadniczo były pracownice konserwacji i montażu.

Przeprowadzone w Muzeum „Panorama Racławicka” oględziny potwierdziły utrzymywanie infrastruktury, zawartych w dokumentach planistycznych materiałów i narzędzi niezbędnych do przygotowania ewakuacji Panoramy Racławickiej.

(akta kontroli: tom I, str. 47, 254, 307-350; tom II, str. 42-47, 240-241, 246)

Ochrona miejsca przechowywania i eksponowania zbiorów

Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej przeprowadziła²⁹ w siedzibie głównej MNWr kontrolę przestrzegania przepisów przeciwpożarowych oraz postępowania z substancjami kontrolowanymi. Kontrola wykazała szereg naruszeń wymogów związanych z ochroną przeciwpożarową, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom III, str. 7-10, 73-87)

Na MNWr ciążył obowiązek zapewnienia ochrony przynajmniej od otwarcia do zamknięcia dla zwiedzających. Wszystkie użytkowane przez MNWr budynki objęte były³⁰ ochroną wykonywaną przez specjalistyczną uzbrojoną formację ochronną. Przedsiębiorca realizujący ochronę posiadał koncesję na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie usług ochrony osób i mienia. Umowy na świadczenie usługi bezpośredniej ochrony fizycznej osób i mienia były zgodne z POM w zakresie stanu etatowego, uzbrojenia i wyposażenia pracowników ochrony oraz organizacji ochrony obiektów MNWr. [...]

.....]^{*}

(akta kontroli: tom IX, str. 1-155)

[.....]
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....]^{*}

(akta kontroli: tom III, str. 13, 25; tom IX, str. 160-191)

²⁹ W dniach od 21 do 24 października 2025 r.; na zlecenie NIK.

³⁰ Wg stanu na dzień 20 września 2025 r.

We wszystkich budynkach użytkowanych przez MNWr przeprowadzone były kontrole, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1-3 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane³¹. Przeprowadzone kontrole wykazały, że każdy z budynków był utrzymany w należyтым stanie technicznym i estetycznym. Również kontrole instalacji przeciwpożarowej nie wykazały nieprawidłowości. Okresowe kontrole instalacji elektrycznych wykazały pojedyncze nieprawidłowości, które nie wpływały na możliwość użytkowania instalacji elektrycznej w poszczególnych obiektach. Wskazane w protokołach nieprawidłowości były usuwane na bieżąco.

(akta kontroli: tom III, str. 60-61, 70; tom V, str. 311-365;
tom VI, str. 1-442; tom VII, str. 1-460; tom VIII, str. 1-453; tom IX, str. 158-159)

Przeprowadzona³² przez Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego³³, kontrola wykazała, że siedziba główna MNWr znajdowała się w należyтым stanie technicznym. PINB nie stwierdził występowania oznak nadmiernego zużycia, istotnych uszkodzeń oraz nieprawidłowości w zakresie utrzymania budynku. PINB potwierdził wykonanie zaleceń sformułowanych w protokołach z okresowej kontroli rocznej obiektu z 21 maja 2025 r. i kontroli 5-letniej z 18 listopada 2024 r. w zakresie ogólnobudowlanym.

(akta kontroli: tom III, str. 3-6, 67-72; tom IX, str. 237-238)

Stan zachowania zabezpieczeń technicznych do ochrony zbiorów

[.....]
.....]
.....]* Muzeum, w latach 2022-2025, nie było wizytowane pod kątem stosowanych przez nie zabezpieczeń technicznych przez przedstawicieli Narodowego Instytutu Muzealnictwa / Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zabytków.

(akta kontroli: tom III, str. 50-51, 56-57)

W Muzeum przeprowadzano corocznie przegląd stanu zabezpieczeń budowlanych i mechanicznych budynków użytkowanych, w tym sprawdzenie kompletności kluczy, co było zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeów. Każdorazowo przegląd kompletności kluczy dokumentowano w protokole zgodnie z wymogami określonymi w § 10 ust. 3 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeów. Przeprowadzone przeglądy kompletności kluczy i ich przechowywania nie wykazały nieprawidłowości.

(akta kontroli: tom VI, str. 11; tom IX, str. 192-234)

We wszystkich budynkach użytkowanych przez MNWr przeglądy systemów: sygnalizacji włamania i napadu, telewizji dozorowej i kontroli dostępu oraz konserwacja ww. systemów wykonywane były w terminach nieprzekraczających sześciu miesięcy od poprzedniego przeglądu, co było zgodne z wymogiem określonym w § 14 ust. 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeów. Przeglądy systemów stwierdzały ich sprawności, poza pojedynczymi przypadkami wynikającymi z awarii sprzętów. Awarie te usuwane były na bieżąco w trakcie przeglądów.

³¹ Dz. U. z 2025 r., poz. 418.

³² 20 października 2025 r., na zlecenie NIK.

³³ Dalej: PINB.

[.....]
.....
.....
.....
.....
.....
.....]^{*}

(akta kontroli: tom III, str. 60; tom V, str. 368, 370-372, 374, 376, 378; tom IX, str. 157, 235)

Ochrona zbiorów w czasie transportu i przenoszenia

W badanym okresie zrealizowano 311 transportów obiektów muzealnych siedziby głównej MNWr, w tym 86 w 2022 r., 83 w 2023 r., 102 w 2024 r. i 40 do 17 października 2025 r. Siedem z ww. 311 (tj. 2,3%) transportów zawierało obiekty spełniające kryteria³⁴ określone w art. 23 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. 24 z ww. 311 transportów (tj. 7,7%) było związanych z przekraczaniem granicy Rzeczypospolitej Polskiej³⁵.

Dyrektor MNWr zapewnił³⁶ prawidłową organizację ochrony zbiorów w czasie transportu. Transporty zaplanowano, zorganizowano, przeprowadzono i udokumentowano zgodnie z rozporządzeniem w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, w tym m.in.: (1) w obowiązujących terminach przekazano do instytucji kultury informację o transporcie zbiorów przekazując wymagane informacje nt. planowanych transportów; (2) wyznaczono pisemnie kuriera muzealnego odpowiednio do wykonania transportu lub uczestniczenia w transporcie; oraz (3) zapewniono, że transporty zbiorów organizowały i wykonywały uprawnione firmy, z wykorzystaniem, w wymaganych przypadkach, pojazdów samochodowych ubezpieczających.

(akta kontroli: tom I, str. 381-405; tom II, str. 58-59, 61-234, 242-244)

Badanie ww. próby wykazało również, że transporty odbywały się w związku z realizacją umów użyczenia zawartych pomiędzy Muzeum a jednostkami biorącymi do używania dane dzieła. Umowy zawierały wszystkie elementy wymagane w § 2 rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 15 maja 2008 r. w sprawie warunków, sposobu i trybu przenoszenia muzealiów³⁷. Do umów sporządzone zostały wykazy muzealiów, o których mowa w przywołanym paragrafie. Jeden wykaz nie zawierał wymaganej dokumentacji wizualnej zabytków, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone Nieprawidłowości*.

³⁴ Tj. w stosunku do których, ze względu na ich wartość lub będących przedmiotem poręczenia Skarbu Państwa, koordynację i nadzór nad ich ochroną w czasie transportu sprawuje instytucja kultury.

³⁵ W tym: pięć w latach 2022 i w 2024 r., trzy w 2023 r. i 11 w 2025 r. Transporty dotyczyły przewozu obiektów pomiędzy RP i Republiką Federalną Niemiec, Republiką Austrii, Japonią, Wielkim Księstwem Luksemburga, Królestwem Niderlandów, Królestwem Norwegii, Republiką Czeską oraz Wielką Brytanią.

³⁶ Oceny dokonano na podstawie badania próby pięciu transportów, w tym: (1) czterech transportów zbiorów MNWr zawierające obiekty spełniające kryteria paragrafu 23 ust. 1 pkt 1 i 2 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum; oraz (2) jednego transportu zbiorów MNWr za granicę Rzeczypospolitej Polskiej. Bada próba stanowiła: (1) 1,6% wszystkich transportów MNWr w badanym okresie; (2) 57,1% transportów wymagających konwojowania; oraz (3) 4,2% transportów z przekroczeniem granicy RP.

³⁷ Dz. U. z 2008 r., Nr 91, poz. 569, dalej: rozporządzenie w sprawie przenoszenia muzealiów.

(akta kontroli: tom II, str. 61-73, 109-124)

Przeniesienie muzealiów w ramach badanych umów każdorazowo dokumentowano protokołami zdawczo-odbiorczymi, zawierającymi wszystkie elementy określone w § 3 rozporządzenia w sprawie przenoszenia zabytków.

(akta kontroli: tom II, str. 129-131; tom IX, str. 280-502)

W każdym badanym przypadku przenoszenia na terenie kraju i za granicą muzealiów na podstawie zawartych umów odbywało się pod opieką kuriera muzealnego. W przypadku przenoszenia muzealiów poza granice kraju stanowiło to realizację wymogu określonego w § 6 rozporządzenia w sprawie przenoszenia zabytków. Jednocześnie przenoszenie muzealiów na terenie kraju pod opieką kuriera muzealnego stanowiło realizację procedury określonej w funkcjonującej w MNWr instrukcji konwojowej.

(akta kontroli: tom II, str. 132-133, 137, 153, 155, 158, 165, 176, 218; tom III, str. 206; tom IX, str. 295-296, 301-302, 319-320, 337-338, 355-356, 373, 391-392, 409, 411, 427, 429, 447-448, 466, 483-484, 501-502)

Badana próba obejmowała transport muzealiów uznanych za szczególnie cenne, tj. posiadających wyjątkową wartość artystyczną i historyczną. Do transportu wspomnianych muzealiów każdorazowo wyznaczony był kurier muzealny będący pracownikiem Pracowni Konserwacji Metali, który zaznajomiony był z oddanymi mu w pieczę muzealiami (od momentu ich pozyskania przez Muzeum) i który brał udział w ich konserwacji.

(akta kontroli: tom IX, str. 256, 277-278)

Niemal w każdym przypadku użyczenia muzealiów wracały one do MNWr w stanie nie pogorszonym. Stwierdzono jeden przypadek niegroźnego uszkodzenia mechanicznego jednego z muzealiów. Uszkodzenie zostało naprawione przez dział Pracowni Konserwacji Metali, jednocześnie dla zminimalizowania możliwości ponownego wystąpienia uszkodzenia zmieniona została forma podstawy, na której prezentowany był zabytek.

(akta kontroli: tom IX, str. 256, 278, 505-510)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie opracowano „Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji” dla trzech z pięciu obiektów MNWr.

§ 30 rozporządzenia MKiDN z 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą określa, że ewakuację zbiorów realizuje się na podstawie instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji.

Kontrola NIK ustaliła, że w MNWr ww. „Instrukcję przygotowania zbiorów do ewakuacji” opracowano dla dwóch z pięciu obiektów, tj. dla siedziby głównej MNWr oraz dla Muzeum Etnograficznego, dla pozostałych trzech obiektów³⁸ ww. „Instrukcji...” nie opracowano.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że dla płótna Panoramy Raławickiej opracowano odrębną instrukcję³⁹, oraz że dla Pawilonu Czterech Kopuł – Muzeum Sztuki Współczesnej i Magazynu w Schronie Przeciwlotniczym ww. „Instrukcji...” nie opracowano. Dyrektor MNWr dodał, że trwały prace nad opracowaniem ww. brakujących „Instrukcji...”.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że ww. „Instrukcja...” dla Magazynu w Schronie Przeciwlotniczym nie została opracowana, gdyż przewożone tam są zabytki (obiekty muzealne) ze zbiorów podstawowych, których ewakuacja nie jest objęta priorytetem, oraz że ww. magazyn znajduje się w schronie przeciwlotniczym⁴⁰, który sam w sobie stanowi jedno z narzędzi ochrony zbiorów.

Izba zwraca uwagę, że wymieniona przez Dyrektora MNWr „Instrukcja postępowania podczas ewakuacji płótna Panoramy Raławickiej”, w ocenie Izby, ma charakter techniczny, jest dokumentem pomocniczym i nie wyczerpuje wytycznych dla „Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji” wskazanych w ww. rozporządzeniu w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum. Z tego powodu Izba uznaje, że ww. „Instrukcji...” nie opracowano również dla Muzeum „Panorama Raławicka”. Odnosząc się do argumentów dotyczących Magazynu w Schronie Przeciwlotniczym Izba wskazuje na zasadność opracowania ww. „Instrukcji...” zamieszczając w niej m.in. przytoczone argumenty oraz okresowo lub stosownie do potrzeb aktualizując ją zgodnie z ww. rozporządzeniem.

(akta kontroli: tom I, str. 47, 254, 307-350; tom II, str. 9-12)

2. Nierzetelne opracowanie „Instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji” dla siedziby głównej MNWr.

Analiza ww. „Instrukcji...” opracowanej dla siedziby głównej MNWr wykazała, że opracowano ją nierzetelnie, niezgodnie z częścią zapisów rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, tj. że ww. dokument: (1) nie zawierał daty zatwierdzenia⁴¹; (2) nie zawierał adnotacji ani śladów zmian wskazujących na jej aktualizację po sporządzeniu i zatwierdzeniu; (3) nie wyczerpywał § 28 pkt 1 lit. a, b i c ww. rozporządzenia dotyczącego określenia potencjalnych zagrożeń mogących doprowadzić do uszkodzenia, zniszczenia lub utraty zbiorów, wynikających ze wskazanych (w lit. a, b i c) przyczyn; w „Instrukcji...” ograniczono się do powtórzenia wymienionych w ww. § 28 pkt 1 lit. a, b i c ww. rozporządzenia przyczyn; (4) nie wyczerpano § 28 pkt 2, tj. nie określono stref zagrożeń, które opisano zdawkowo ograniczając się do wskazania co należy opisać; (5) nie wyczerpano § 28 pkt 4, tj. nie określono ilości i rodzaju niezbędnych środków technicznych do przeprowadzenia ewakuacji zbiorów zasygnalizowano zapisem „procedurę pakowania i przemieszczania zbiorów powinien określić konserwator muzeum”; (6) nie odniesiono się do § 28 pkt 5, tj. zapewnienia technicznych środków umożliwiających ewakuację zbiorów; (7) nie odniesiono się do § 28 pkt 6, tj. nie określono procedur pakowania i przemieszczania zbiorów;

³⁸ Tj.: (1) Muzeum „Panorama Raławicka”; (2) Pawilon Czterech Kopuł – Muzeum Sztuki Współczesnej; oraz (3) Magazynu w Schronie Przeciwlotniczym.

³⁹ Tj. „Instrukcję postępowania podczas ewakuacji płótna Panoramy Raławickiej”, opracowaną na przełomie lat 80 i 90 XX w.

⁴⁰ Z okresu II Wojny Światowej.

⁴¹ Dyrektor MNWr wyjaśnił, że ww. „Instrukcja...” została zatwierdzona 12 czerwca 2017 r.

(8) nie odniesiono się do § 28 pkt 7, tj. nie wskazano miejsca, w którym zbiory będą przechowywane do czasu ustania zagrożenia, z uwzględnieniem miejsca powstania zagrożenia i jego rodzaju oraz niezbędnej ochrony zbiorów w miejscach, w których zbiory będą przechowywane do czasu ustania zagrożenia; (9) nie aktualizowano zapisów § 28 pkt 8, tj. listy wyznaczonych osób tworzących zespoły mające brać udział w ewakuacji zbiorów, ze wskazaniem zakresu ich działania i odpowiedzialności – zawiera dane 9 z 24 (tj. 37,5%) pracowników MNWr, którzy zostali zwolnieni z MNWr w latach 2018-2025; (10) nie wyczerpano § 28 pkt 9, tj. określenie procedur powiadamiania dyrektora i pracowników muzeum oraz osób tworzących zespoły, o których mowa w pkt 8, o powstaniu zagrożenia; opis zawierał dane (m.in. nazwiska, numery telefonów, szacowany czas przybycia) lecz nie zawierał opisu procedur powiadamiania (kto uruchamia, w jakich sytuacjach itp.); (11) nie odniesiono się do § 28 pkt 10, tj. współpracy w zakresie ewakuacji zbiorów z zewnętrznymi służbami i instytucjami.

W ocenie Izby ww. „Instrukcja...” wyczerpywała pkt 3 § 28 ww. rozporządzenia i nie wyczerpywała pkt 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9 i 10. Wymieniona „Instrukcja...” nie była również aktualizowana od czasu jej zatwierdzenia w 2017 r., co było niezgodne z § 30 ust. 3 ww. rozporządzenia oraz skutkowało nieuzupełnieniem jej o brakujące elementy.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że część z ww. brakujących zapisów w „Instrukcji...” została zawarta w części niejawnej „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej”.

Izba wskazuje, że w ww. „Instrukcji...” nie odniesiono się do przywołanej części niejawnej „Planu...”.

(akta kontroli: tom I, str. 47, 254, 266-270, 307-350; tom II, str. 9-12)

3. Dyrektor Muzeum nie uzgodnił z ABW POM w zakresie zagrożeń o charakterze terrorystycznym. POM opracowanych dla trzech budynków użytkownych przez Muzeum, co stanowi naruszenie obowiązku określonego w art. 7 ust 1 ustawy o ochronie osób i mienia. Dyrektor MNWr nie dokonał również aktualizacji POM dla siedziby głównej Muzeum w zakresie danych wymaganych przez art. 7 ust. 2 pkt 4 ustawy o ochronie osób i mienia, tj. danych specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej, co było działaniem nierzetelnym oraz w zakresie wymaganego § 27 ust. 4 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum szkicu sytuacyjnego w związku ze zmianą przeznaczenia ostatniej kondygnacji siedziby głównej MNWr z pomieszczeń strychowych na pomieszczenia wystawiennicze, co było działaniem nierzetelnym.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że niezgodnienie POM z ABW wynikało z przyczyn związanych z ich aktualnym stanem prawnym, technicznym oraz planowanymi zmianami organizacyjnymi. Wskazał również, że w odniesieniu do siedziby głównej Muzeum planowane były inwestycje mające w istotny sposób zmienić istniejące systemy ochrony, zarówno technicznej jak i organizacyjnej, oraz że w stosunku do budynku składnicy muzealnej Dyrektor MNWr budynek użytkowany był na podstawie umowy najmu, co do której nie było pewności jej przedłużenia. W kwestii Pawilonu Czterech Kopuł Dyrektor MNWr wskazał, że obecny POM opracowany został przed wprowadzeniem obowiązku dokonania jego uzgodnień z ABW, a przeprowadzone kontrole nie wskazywały na konieczność jego uzgodnienia. Dyrektor MNWr wyjaśnił również, że przygotowywane są nowe POM, które zostaną uzgodnione z ABW.

W kwestii nieaktualizowania POM Dyrektor MNWr wyjaśnił, że przyczyny nieaktualizowania POM były tożsame z przyczynami nieaktualizowania „Modułów zadaniowych realizowanych w Muzeum Narodowym we Wrocławiu po wprowadzeniu stopni alarmowych”, tj. z powodu błędu pracownika

i braków kadrowych. Dyrektor wyjaśnił również, że MNWr był w trakcie procedowania wyboru oferty na wykonanie nowego POM dla siedziby głównej Muzeum, w którym ma zostać uwzględniona zmiana przeznaczenia ostatniej kondygnacji siedziby głównej Muzeum.

(akta kontroli: tom III, str. 50, 88, 92-93; tom IX, str. 247, 514, 518, 524)

NIK nie zgadza się z argumentacją podnoszoną przez Dyrektora MNWr. Zamiar modernizacji zabezpieczeń czy umowa najmu budynku zawarta na czas określony nie stanowią przesłanek wyłączających konieczność uzgodnienia POM z właściwym dyrektorem Delegatury ABW. NIK wskazuje, że obowiązek taki powstał przy opracowywaniu POM, a modernizacja zabezpieczeń Muzeum była w tym kontekście wyłącznie przesłanką wskazującą na konieczność aktualizacji zapisów POM stosownie do wprowadzonych modernizacji. Fakt, że Muzeum wynajmowało obiekt na swoje potrzeby oznaczał, że w czasie najmu był on objęty zapisami POM. W tym kontekście NIK wskazuje, że zaistniała potrzeba dokonania uzgodnień tego POM z ABW. NIK stoi na stanowisku, że w stosunku do POM dla Pawilonu Czterech Kopuł Dyrektor MNWr obowiązany był do jego uzgodnienia z ABW po wprowadzeniu tego obowiązku do ustawy o ochronie osób i mienia,

Izba nie podziela argumentacji przedstawionej przez Dyrektora MNWr w kwestii przyczyn nieaktualizowania POM. Określony w komunikacie w sprawie standardów kontroli zarządczej standard A3 „Struktura organizacyjna” wskazuje, że struktura organizacyjna jednostki powinna być dostosowana do aktualnych celów i zadań. W związku z powyższym działaniem rzetelnym ze strony Dyrektora MNWr byłoby odpowiednie dostosowanie struktury organizacyjnej do aktualnych ustawowych obowiązków poprzez np. tymczasowe przypisanie zadania aktualizacji dokumentów innym pracownikom.

4. MNWr, wbrew na nim obowiązkowi aktualizacji instrukcji bezpieczeństwa pożarowego przynajmniej raz na dwa lata, wynikającego z § 6 ust. 7 rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej, dokonywało aktualizacji instrukcji dla trzech budynków użytkowanych przez Muzeum w terminach przekraczających ww. okres. Obowiązująca w okresie kontroli instrukcja bezpieczeństwa pożarowego dla gmachu głównego Muzeum, opracowana w 2013 r., aktualizowana była w latach 2015 i 2018 (trzy lata po poprzedniej aktualizacji), 2020 oraz 2022, natomiast w roku 2025 opracowana została nowa instrukcja (trzy lata po ostatniej aktualizacji). Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego dla składnicy muzealnej z października 2016 r. aktualizowana była w latach 2018, 2020 i 2022, natomiast jej nowa wersja opracowana została w 2025 r. (trzy lata po ostatniej aktualizacji). Instrukcja bezpieczeństwa pożarowego dla Muzeum Etnograficznego, opracowana w 2015 r. aktualizowana była w roku 2019 (po czterech latach od opracowania) oraz w roku 2021. Nowa wersja instrukcji opracowana została w 2025 r. (po czterech latach od ostatniej aktualizacji).

Mimo dokonania wskazanych wyżej aktualizacji plany obiektów zawarte w instrukcjach bezpieczeństwa pożarowego dla obiektów będących w użytkowaniu MNWr, opracowane przed 2025 r., nie posiadały wymaganych przez § 6 ust. 1 pkt 8 lit. c rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej parametrów pożarowych występujących substancji palnych. Jednocześnie instrukcje bezpieczeństwa pożarowego, opracowane przed 2025 r., nie posiadały w swoich zapisach elementów wymaganych w § 6 rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, tj. zapisów dotyczących zabezpieczenia i ewakuacji zbiorów znajdujących się w budynkach, dla których instrukcje te zostały opracowane. Było to działaniem nierzetelnym,

efektem którego było utrzymanie w mocy instrukcji sporządzonych niezgodnie z określonymi w prawie wymogami.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że w Muzeum dokonywano przeglądów instrukcji bezpieczeństwa pożarowego w terminach wynikających z rozporządzenia w sprawie ochrony przeciwpożarowej, konieczne zmiany były zaś wprowadzane w formie aktualizacji instrukcji. Dyrektor wskazał również, że w latach 2024-2025 prowadzono prace nad nowymi wersjami instrukcji bezpieczeństwa pożarowego oraz że w jego ocenie w okresie przejściowym nie wystąpiły zmiany pogarszające bezpieczeństwo pożarowe. Dyrektor MNWr wyjaśnił, że nieuwzględnienie powyższych elementów było wynikiem przeoczenia ze strony podmiotu zewnętrznego, opracowującego dla Muzeum instrukcje bezpieczeństwa pożarowego. Dyrektor podkreślił również, że dotychczasowe kontrole prowadzone przez PSP nie wskazały powyższej nieprawidłowości. Dyrektor w swoich wyjaśnieniach wskazał, że brak umieszczenia w instrukcjach zapisów dotyczących zabezpieczenia i ewakuacji zbiorów znajdujących się w budynkach wynikał z błędnych informacji przekazanych Dyrekcji przez pracownika odpowiedzialnego za bezpieczeństwo zbiorów i informacje niejawne.

(akta kontroli: tom III, str. 33-34, 43-44; tom IV, str. 127-134, 248-253, 409-411, 493-495; tom V, str. 142-143, 203-204, 303, 305-310)

NIK wskazuje, że przeglądy i aktualizacje instrukcji bezpieczeństwa pożarowego wykonywane były w sposób nierzetelny. Fakt, iż opracowanie oraz aktualizacji instrukcji wymaga specjalistycznej wiedzy nie zwalnia Muzeum, jak zlecającego wykonanie usługi w tym zakresie, z konieczności zweryfikowania zgodności otrzymanego dokumentu z wymogami wynikającymi z przepisów prawa. NIK stoi na stanowisku, że działaniem rzetelnym w zakresie dysponowania funduszami publicznymi po stronie Muzeum byłoby zapewnienie, aby zamówiony dokument był zgodny z obowiązującym prawem.

5. Wykaz muzealiów sporządzony do umowy użyczenia nr 4838/19 z 11 grudnia 2019 r. nie zawierał wymaganej w § 2 rozporządzenia w sprawie przenoszenia muzealiów dokumentacji wizualnej muzealiów umieszczonych w wykazie.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że umowa użyczenia nr 4838/19 była przedłużeniem użyczenia trwającego od 13 listopada 1997 r. i aktualizowanego zgodnie z upływem terminu każdej kolejnej umowy użyczenia. Dyrektor wyjaśnił również, że umowa obejmuje 3054 obiektów, w tym 3000 groszy praskich. W związku z powyższym zrezygnowano z umieszczania w wykazie ich wizerunków. Dyrektor wyjaśnił, że Muzeum jest w posiadaniu dokumentacji fotograficznej wszystkich użyczanych w ramach umowy muzealiów.

(akta kontroli: tom IX, str. 261, 504)

Izba wskazuje, że rozporządzenie w sprawie przenoszenia muzealiów nie przewiduje wyjątków od obowiązku zawarcia w wykazie muzealiów ich dokumentacji wizualnej, jak również nie daje Dyrektorowi MNWr uprawnień do podejmowania decyzji o odstąpieniu od zawarcia w wykazie wskazanych rozporządzeniem elementów. NIK wskazuje również, że umowa użyczenia nr 4838/19 jest odrębną umową zawartą pomiędzy Muzeum a stroną biorącą w użyczenie muzealia i nie ma tu znaczenia podniesiony przez Dyrektora Muzeum fakt kontynuacji trwającego od 1997 r. użyczenia. W istocie chęć kontynuacji użyczenia rozpatrywana może być w tym wypadku wyłącznie jako powód zawarcia kolejnej umowy użyczenia, nie wpływa ona jednak na obowiązki wynikające

z rozporządzenia w sprawie przenoszenia muzealiów. Przywołane rozporządzenie nie wprowadza również wyłączeń związanych z liczbą użyczanych muzealiów.

6. W wyniku ww. zleconej przez NIK kontroli Państwowej Straży Pożarnej w MNWr stwierdzono następujące nieprawidłowości: (1) składowanie materiałów palnych na drogach komunikacji ogólnej służącej ewakuacji; (2) uniemożliwienie lub ograniczenie dostępu do wyjść ewakuacyjnych lub okien dla ekip ratowniczych; (3) na II piętrze budynku MNWr długość przejścia lub dojścia ewakuacyjnego przekraczała o ponad 100% wartość określoną w przepisach techniczno-budowlanych; (4) obecność na drodze komunikacji ogólnej służącej ewakuacji wykładziny podłogowej z materiału łatwo zapalnego; (5) montaż na stałe, w sali ekspozycyjnej na II piętrze, drewnianych sokołów z materiału łatwopalnego o nieustalonym stopniu intensywności dymienia i palności (boazeria lakierowana); (6) obecność na dwóch klatkach schodowych drzwi bez potwierdzonego parametru dymoszczelności oraz brak podzielenia korytarzy ewakuacyjnych, na niskim i wysokim parterze, drzwiami dymoszczelnymi na odcinki nie dłuższe niż 50 m; (7) niewyposażenie budynku w Dźwiękowy System Ostrzegawczy; oraz (8) niezapewnienie drogi pożarowej z dwóch stron budynku z zachowaniem najbliższej krawędzi drogi pożarowej oddalonej od ściany budynku o 5-15 m.

W trakcie kontroli usunięte zostały nieprawidłowości wymienione w ww. ppkt. 1, 2 i 4. Z informacji udzielonej przez Komendanta Miejskiego PSP we Wrocławiu wynika, że w przypadku braku informacji ze strony Muzeum o usunięciu wymienionych nieprawidłowości wszczęte zostanie postępowanie administracyjne.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że ze względu na zabytkowy charakter budynku, jego nieprzystosowanie do użyteczności publicznej wynikające z jego pierwotnej funkcji oraz objęcie budynku ochroną konserwatora zabytków Muzeum nie miało możliwości dostosowania go do współczesnych wymagań techniczno-budowlanych w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Wskazał również, że zabytkowy charakter budynku znacząco ogranicza dostępność przestrzeni magazynowych, co wymusiło na pracownikach tymczasowe przechowywanie elementów z demontażu wystaw na drogach ewakuacyjnych.

(akta kontroli: tom III, str. 7-10, 73-87; tom IX, str. 511-512, 515-516)

NIK wskazuje, że rzetelnym działaniem ze strony Dyrektora MNWr byłoby podjęcie działań mających na celu wypracowanie, we współpracy z m.in. konserwatorem zabytków oraz PSP, rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo przeciwpożarowe siedziby głównej Muzeum, uwzględniających zabytkowy charakter budynku wraz z wynikającymi z niego ograniczeniami.

1.2. Ochrona zabytkowych zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

Na dzień 31 grudnia 2024 r.⁴² zbiory muzealne obejmowało 124 649 pozycji inwentarzowych. Na ww. liczbę pozycji inwentarzowych składało się 149 814 sztuk muzealiów. W MNWr dostępnych było również 6 948 depozytów nie będących własnością MNWr.

Według stanu na 31 grudnia 2024 r.⁴³ zdigitalizowano ogółem 62 880 sztuk obiektów, tj. 42,0% z 149 814 sztuk⁴⁴ posiadanych muzealiów. Główny inwentaryzator wyjaśniła, że liczba zdigitalizowanych muzealiów wynika z zestawień wygenerowanych z systemu informatycznego MONA⁴⁵ oraz definicji muzealium zdigitalizowanego przyjętej przez Główny Urząd Statystyczny⁴⁶. Ponadto wyjaśniono, że w MNWr wykonywało dokumentację fotograficzną w formie [wymaganej] cyfrowej od listopada 2004 r., a wiele muzealiów przyjętych do zbiorów w latach 1947-2004 posiadało dokumentację tylko w formie fotografii analogowej; inwentarz elektroniczny był w trakcie uzupełniania oraz nie zapisano wymaganych metadanych obiektów (w szczególności dla zbiorów sprzed 2000 r.), wymagających dodatkowego opracowania. Muzeum wykonywało digitalizację zbiorów we własnym zakresie, przez Pracownię Fotograficzną oraz Pracownię Digitalizacji Zbiorów oraz nie korzystało z programów finansowych wspierających digitalizację zbiorów. W prowadzonej sprawozdawczości dotyczącej digitalizacji muzealiów stwierdzono nierzetelne dane, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli tom XI, str. 147-165)

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że na dzień 30 września 2025 r., Muzeum posiadało 124 724 muzealia jako pozycje inwentarzowe, z których 113 280 muzealiów posiadało karty inwentarzowe, a 79 058 posiadało dokumentację fotograficzną (fotografie cyfrowe, negatywy czarno-białe). Natomiast w SI MONA na dzień 18 listopada 2025 r., zarejestrowano 125 078 pozycji inwentarzowych oraz 146 062 sztuk inwentarzowych.

Biblioteka MNWr posiadała w zbiorach księgozbiór historyczny, obejmujący 10 rękopisów i 1 267 starodruków, z których 10⁴⁷ przeznaczono do ewakuacji w pierwszej kolejności.

(akta kontroli tom XI, str. 418-462)

Szczegółowej analizie prawidłowości i rzetelności ewidencjonowania oraz dokumentowania zabytków podlegających ochronie, poddano pięć obiektów⁴⁸, pod kątem wypełnienia wymogów

⁴² Na podstawie sprawdzania „Dział 2. Zbiory muzealne, okazy żywe – stan w dniu 31 XII K-02 Sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej”.

⁴³ Na podstawie K-023 Sprawozdania z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej, Dział 8. Digitalizacja zbiorów za 2024 r.

⁴⁴ 124 649 pozycji inwentarzowych.

⁴⁵ Dalej: SI MONA.

⁴⁶ Obiekt, dla którego opracowano metadane i możliwe najwierniejsze odwzorowanie (odwzorowania) cyfrowe oraz umieszczone je w bazie danych. Metadane opisowe obiektu powinny odpowiadać co najmniej zakresowi danych wymaganych rozporządzeniem Ministra Kultury z 30 sierpnia 2004 r. (...).

⁴⁷ Po pięć rękopisów i starodruków.

⁴⁸ Jeden wybrany losowo wśród pozycji w wykazie zabytków, o którym mowa w ust. 3 pkt 3 lit. c *Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochron zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych* oraz cztery, które przekazano do Muzeum w latach 2022-2024 (w tym trzy depozyty).

rozporządzenia Ministra Kultury z 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach⁴⁹ oraz wewnętrznych procedur wprowadzonych zarządzeniem Dyrektora MNWr w sprawie zasad i sposobu ewidencjonowania zbiorów w Muzeum⁵⁰. Ustalono, że:

- (1) dwa muzealia zostały wpisane do księgi inwentarzowej, a pozostałe trzy do księgi ruchu muzealiów, gdyż stanowiły depozyt; Główny inwentaryzator wyjaśniła, że MNWr prowadziło księgi inwentarzowe osobne dla każdego działu jako ewidencję muzealiów, którymi były rzeczy ruchome i nieruchomości stanowiące własność Muzeum; obiekty nie będące własnością MNWr a przyjmowane na wystawy stałe, do konserwacji lub w depozyt ujmowano w księdze prowadzonej pod nazwą *Księga ruchu muzealiów – DEPOZyty* (dalej: księga ruchu); ustalono, że zakres danych podawanych w księdze ruchu nie odpowiadał wymogom księgi depozytowej z ww. rozporządzenia z 30 sierpnia 2004 r.– co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- (2) jeden z dwóch wpisów w księdze inwentarzowej muzealiów nie zawierał wymaganych § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia z 30 sierpnia 2004 r. wszystkich możliwych do ustalenia danych identyfikacyjnych obiektu, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- (3) dwa z trzech muzealiów zaewidencjonowanych w *księdze ruchu* (prowadzonej w formie papierowej), nie posiadały wymaganej zarządzeniem Dyrektora MNWr z 26 czerwca 2017 r. wartości obiektu, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- (4) wpisu do księgi inwentarzowej dokonano dla każdego z dwóch obiektów w terminie 60 dni od dnia objęcia w posiadanie (wypełniając przepis § 4 ust. 3 rozporządzenia z 30 sierpnia 2004 r.); dla czterech z pięciu muzealiów nie sporządzono kompletnych kart ewidencyjnych w terminie wynikającym z zarządzenia Dyrektora MNWr w sprawie wprowadzenia i uzupełniania danych w systemie MONA⁵¹, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- (5) każde z pięciu muzealiów otrzymało nieusuwalne oznakowanie (zgodnie z § 6 ust. 1 i 2 rozporządzenia z 30 sierpnia 2004 r.).

Wedle stanu na 5 października 2025 r.⁵², Główny inwentaryzator poinformowała, że w MNWr nie występowały obiekty niezaewidencjonowane, jednakże występowało 235 obiektów⁵³, które nie posiadały wszystkich wymaganych wpisów⁵⁴. W celu zapewnienia terminowego ewidencjonowania posiadanych zbiorów, rokrocznie przeprowadzano kontrolę dokumentacji ewidencyjnej (na przełomie pierwszego i drugiego kwartału), pod kątem ilości i poprawności wpisów, a stwierdzone braki podlegały ponownej kontroli.

(akta kontroli tom XI, str. 171-233; 418-462)

⁴⁹ Dz. U. Nr 202, poz. 2073 ; dalej: rozporządzenie z 30 sierpnia 2004 r.

⁵⁰ Z 26 czerwca 2017 r. nr 25/2017. Dalej: zarządzenie Dyrektora MNWr z 26 czerwca 2017 r.

⁵¹ Nr 20/2017 z 20 kwietnia 2017 r. Dalej: Zarządzenie Dyrektora MNWr w sprawie wprowadzania w SI MONA.

⁵² Dzień udzielenia wyjaśnień.

⁵³ Wpisanych do *Księgi wpływów* w 2024 r.

⁵⁴ Z uwagi na duże zaangażowanie Działu Sztuki Muzeum Etnograficznego w bieżącą działalność wystawienniczą, lecz braki systematycznie uzupełniano.

W MNWr obowiązywał, opracowany w 2005 r, POZ podzielony na dwie części, z których część druga była dokumentem niejawnym. Pierwsza część zawierała analizę zagrożeń, wnioski z oceny zagrożeń, wykaz adresów i telefonów jednostek ratowniczych i formacji obrony cywilnej współpracujących z Muzeum, plan alarmowania formacji obrony cywilnej Muzeum oraz zasady oznakowania budynków użytkowanych przez Muzeum znakami Konwencji Haskiej wraz z charakterystyką budynków i materiałami potrzebnymi do jego wykonania. Część druga POZ zawierała wykaz zabytków przeznaczonych do ewakuacji wraz z określeniem miejsc ewakuacji, środków wymaganych do ich zabezpieczenia na czas ewakuacji, środków potrzebnych do ich transportu oraz sposobu zabezpieczania zabytków niepodlegających ewakuacji. Muzeum zrealizowało w ten sposób wymóg posiadania POZ określony w § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie organizacji i sposobu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych⁵⁵ oraz wymóg posiadania oddzielnego POZ dla zabytków nieruchomych i zabytków ruchomych, określony w Instrukcji przygotowywania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych⁵⁶, stanowiącej załącznik do zarządzenia w sprawie ochrony zabytków. POZ nie zawierał wszystkich elementów wymaganych rozporządzeniem w sprawie ochrony zabytków, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom III, str. 94-95, 119-204)

POZ nie podlegał obowiązkowej corocznej aktualizacji, w wyniku czego jego zapisy były częściowo nieaktualne. W szczególności liczba zabytków ruchomych podlegających zabezpieczeniu, zawarta w drugiej części POZ, nie odpowiadała liczbie zabytków wykazywanej przez MNWr w sprawozdaniu K-2 z działalności Muzeum za rok 2024, składanemu do Głównego Urzędu Statystycznego. Szerzej na ten temat w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. POZ opracowano w trzech egzemplarzach, z czego jeden przekazano do Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miejskiego Wrocławia, a jeden do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków we Wrocławiu.

(akta kontroli: tom III, str. 94-95, 103, 108, 112;
tom IX, str. 239, 244-246; tom XI, str. 157-161)

Pomimo, opisanych w innych fragmentach niniejszego wystąpienia, braku części wymaganych instrukcji i dokumentów oraz nieaktualności części zapisów dokumentów MNWr, w MNWr utrzymywano dokumenty wskazujące, że:

- (1) dokonano podziału zbiorów MNWr na: (a) wytypowane do ewakuacji w pierwszej kolejności (najcenniejsze)⁵⁷ – wg szacunków NIK ok. 0,02% zbiorów; (b) wytypowane do ewakuacji w drugiej kolejności (cenne)⁵⁸ – wg szacunków NIK⁵⁹ ok. 0,15% zbiorów; oraz (c) pozostałe,

⁵⁵ Dz. U. z 2004 r., Nr 212, poz. 2153, dalej: rozporządzenie w sprawie ochrony zabytków.

⁵⁶ Dalej: instrukcja przygotowywania POZ.

⁵⁷ Tj, mogące być potraktowane jako: (1) Kategoria I – zgodnie z art. 47 ust. 3 pkt 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej (Dz. U. poz. 1907); lub (2) Grupa A – zgodnie z „Zaleceniami dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny”.

⁵⁸ Tj, mogące być potraktowane jako: (1) Kategoria II – zgodnie z art. 47 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej; lub (2) Grupa B – zgodnie z ww. „Zaleceniami...”.

⁵⁹ Szacunki NIK w stosunku ilościowym; szacunki odnoszą się do dokumentów z 2005 r. (w 2024 r. został sporządzony inny wykaz; w trakcie kontroli).

które z różnych względów nie nadają się do ewakuacji i muszą być zabezpieczone w miejscu ich przechowywania⁶⁰ – wg szacunków NIK ok. 0,08% zbiorów;

- (2) zostały sporządzone spisy zabytków z numerami inwentarzowymi dla zbiorów wytypowanych dla Grupy A i Grupy B; wymienione spisy nie zawierały numerów opakowań⁶¹ zaplanowanych dla poszczególnych eksponatów;
- (3) określono dane dotyczące rodzajów, ilości, wymiarów, zabytków wytypowanych dla Grupy A i Grupy B (oraz dla części Grupy C; dla części zabytków dodatkowo sporządzono szczegółowe opisy i szkice zabezpieczenia); wymienione spisy nie zawierały danych nt. ciężaru i objętości⁶² zabytków;
- (4) w związku z nieaktualnością części dokumentacji oraz, opisanym powyżej, brakiem możliwości weryfikacji stanu zapasów środków niezbędnych do opakowania i zabezpieczenia ewakuowanych zbiorów nie było możliwości jednoznacznej weryfikacji czy w MNWr osiągnięto⁶³ założenia w zakresie liczby i rodzajów niezbędnych opakowań dla zbiorów wytypowanych do Grupy A;
- (5) pomimo nieaktualności części dokumentacji Izba uznała, że w MNWr osiągnięto założenia w zakresie środków transportowych, uwzględniając liczbę, ciężar i objętość zabytków podlegających rozśrodkowaniu lub ewakuacji, odległość, czas przejazdu oraz ładowność środków transportu – dla zbiorów wytypowanych do Grupy A i Grupy B;
- (6) w związku z nieaktualnością części dokumentacji Izba uznała, że nie osiągnięto⁶⁴ założeń w zakresie liczby niezbędnych osób (zespołów) do wykonania poszczególnych czynności związanych z planami ewakuacji, w tym do organizacji transportu i jego ochrony;
- (7) zostały wytypowane i przygotowane obiekty, do których planuje się przetransportowanie/ ewakuację zbiorów wytypowanych do Grupy A i Grupy B;

w MNWr opracowano plany ewakuacji najcenniejszych zbiorów poza aglomerację wrocławską, w tym wielowariantowy plan zabezpieczenia i ewakuacji płótna Panoramy Racławickiej (wariant w m. Wrocław i wariant poza aglomeracją wrocławską);

ogłędziny NIK potwierdziły (a) utrzymywanie wytypowanego obiektu w gotowości do przyjęcia w ramach ewakuacji zbiorów MNWr Grupy A i Grupy B oraz (b) utrzymywania gotowości do ewakuacji płótna Panoramy Racławickiej w wytypowanym i konstrukcyjnie dedykowanym obiekcie w m. Wrocław; ogłędziny NIK wykazały, że (c) obiekt wyznaczony do przyjęcia w ramach ewakuacji płótna Panoramy Racławickiej poza aglomeracją wrocławską nie spełniał wymagań, co szerzej opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;

w wytypowanych obiektach nie wykonano prac adaptacyjnych pomieszczeń przeznaczonych na ukrycia (z wyjątkiem dedykowanego obiektu dla płótna Panoramy

⁶⁰ Tj, mogące być potraktowane jako: (1) Kategoria III – zgodnie z art. 47 ust. 3 pkt 1 ww. ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej; lub (2) Grupa C – zgodnie z ww. „Zaleceniami...”.

⁶¹ Wymóg spisu zawierającego m.in. numery opakowań wynika z pkt 7 ust. 7 „Instrukcji przygotowania i realizacji planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych” (stanowiącej załącznik do rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków; w stosunku do ww. stanu faktycznego nie sformułowano odrębnej nieprawidłowości ujmując tę kwestię w zbiorczej nieprawidłowości dotyczącej nierzetelnego sporządzania wymaganych instrukcji ewakuacji.

⁶² Wymóg spisu zawierającego m.in. numery opakowań wynika z pkt 6 ust. 7 ww. „Instrukcji...”; w stosunku do ww. stanu faktycznego nie sformułowano odrębnej nieprawidłowości ujmując tę kwestię w zbiorczej nieprawidłowości dotyczącej nierzetelnego sporządzania wymaganych instrukcji ewakuacji.

⁶³ W stosunku do ww. stanu faktycznego nie sformułowano odrębnej nieprawidłowości ujmując tę kwestię w zbiorczej nieprawidłowości dotyczącej nierzetelnego sporządzania wymaganych instrukcji ewakuacji.

⁶⁴ W stosunku do ww. stanu faktycznego nie sformułowano odrębnej nieprawidłowości ujmując tę kwestię w zbiorczej nieprawidłowości dotyczącej nierzetelnego sporządzania wymaganych instrukcji ewakuacji.

Raławickiej), do których zaplanowano przetransportowanie zbiorów; ich liczba i powierzchnia była wystarczająca do przechowania przetransportowanych zbiorów; z właścicielami ww. obiektów (nie należących do MNWr) zawarto stosowne umowy; z wyjątkiem obiektu opisanego w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*, w obiektach systematycznie sprawdzano warunki, w jakich będą przechowywane ewakuowane zbiory; zaplanowane obiekty ewakuacji spełniały prawie wszystkie kryteria⁶⁵ (nie spełniały np. kryteriów wzmocnień konstrukcyjnych czy dodatkowej ochrony, co w ocenie Izby nie dyskwalifikowało danego obiektu jako miejsca ewakuacji) określone w „Zaleceniach dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny”;

- (8) do wytypowanych obiektów ewakuacji zostały wyznaczone trasy przejazdu (główne i zapasowe); zaplanowane trasy były optymalne z zachowaniem zasady minimalizacji ryzyka blokad w czasie kryzysu i wojny (trasy mniej uczęszczanymi drogami o charakterze lokalnym oraz bez przejazdów przez centra miast);

zaplanowane trasy nie zostały uzgodnione⁶⁶ z właściwymi terytorialnie organami zarządzania kryzysowego.

(akta kontroli: tom II, str. 30-39, 59-60, 246, 251; tom X, str. 1-13)

W Muzeum sporządzono „Plan operacyjny funkcjonowania Muzeum Narodowego we Wrocławiu w warunkach zewnętrznego zagrożenia bezpieczeństwa państwa i w czasie wojny”⁶⁷, który 1 października 2021 r. został zatwierdzony przez Ministra. Plan zawierał wszystkie elementy wymagane w § 6 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 15 czerwca 2004 r. w sprawie warunków i trybu planowania i finansowania zadań wykonywanych w ramach przygotowań obronnych państwa przez organy administracji rządowej i organy samorządu terytorialnego⁶⁸.

Dyrektor MNWr nie przekazał do dnia zakończenia kontroli do MKiDN cyfrowej wersji POF mimo że został do tego zobowiązany pismem MKiDN z 6 października 2021 r. Przyczyną nieprzekazania powyższego dokumentu było, jak wyjaśnił Dyrektor MNWr, nieposiadanie przez Muzeum stanowiska komputerowego do obsługi informacji niejawnych, co uniemożliwiało bezpieczne wykonanie oraz przesłanie dokumentacji w wymaganej formie. Sytuacja ta była spowodowana m.in. uwarunkowaniami organizacyjnymi, problemami kadrowymi oraz ograniczeniami finansowymi. W związku z obsadzeniem wakatu na stanowisku Pełnomocnika ds. Ochrony Informacji Niejawnych MNWr planuje utworzenie takiego stanowiska.

(akta kontroli: tom IX, str. 276, 521, 527)

Działania na rzecz ochrony muzeum przed wystąpieniem sytuacji kryzysowych

W MNWr nie powołano zespołu zarządzania kryzysowego, którego zadaniem było przygotowywanie MNWr do sytuacji kryzysowej i wojny oraz koordynowanie działań podejmowanych w celu ochrony ludzi i zbiorów. Dyrektor MNWr wyjaśnił, że w sytuacji zagrożenia

⁶⁵ Tj.: (1) były na terenie Rzeczypospolitej Polskiej; (2) z kontrolowanym dostępem; (3) z warunkami adekwatnymi do zbiorów, które mają być tam przechowywane (warunki klimatyczne, zabezpieczenie terenu, możliwość rozładowania i rozmieszczenie transportu); (4) cechowały się trwałością konstrukcyjną i wysoką odpornością na zniszczenie; (5) były oddalone od lokalizacji infrastruktury krytycznej i położone poza centrami dużych aglomeracji; (6) były zlokalizowane pod ziemią; (7) nie znajdowały się w strefie zalewowej; oraz (8) zapewniały przestrzeń do bezpiecznego przechowania ewakuowanych zbiorów.

⁶⁶ W stosunku do ww. stanu faktycznego nie sformułowano odrębnej nieprawidłowości ujmując ją w zbiorczej nieprawidłowości dotyczącej nierzetelnego sporządzania wymaganych instrukcji ewakuacji.

⁶⁷ Tj. POF.

⁶⁸ Dz. U. z 2023 r., poz. 1569, dalej: rozporządzenie w sprawie zadań obronnych.

stosowano rozwiązania doraźne powierzając zadania wskazanym pracownikom MNWr oraz że powołanie takiego zespołu planowane było w ramach aktualizacji dokumentacji w 2026 r.

Dyrektor MNWr podejmował działania w celu przygotowania instytucji na wypadek sytuacji kryzysowych, w tym: umożliwiał pracownikom uczestniczenie w szkoleniach nt. ochrony zbiorów, przepisów ppoż czy zabezpieczenia zbiorów w sytuacjach kryzysowych lub wojny. W badanym okresie pracownicy MNWr (łącznie 23) uczestniczyli w ośmiu szkoleniach o tej tematyce. Organizatorami ww. szkoleń były: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Muzeum Zamkowe w Malborku, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów, Międzynarodowy Ośrodek Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu, Narodowy Instytut Muzeów, Szkoła Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, Polski Komitet Błękitnej Tarczy, Departament Edukacji oraz Kultury i Dziedzictwa MON. Szkolenia prowadzili przedstawiciele ww. organizatorów oraz m.in. przedstawiciele Policji, ABW oraz ośrodków akademickich. Tematyka obejmowała m.in. zabezpieczenie zbiorów przed zagrożeniami związanymi z pospolitą przestępczością, cyberatakami, ochroną przeciwpożarową, reagowanie w sytuacjach kryzysowych czy przygotowanie do działań w warunkach zagrożeń hybrydowych i wojny.

W MNWr monitorowano zagrożenie związane z ryzykiem podtopień czy sytuacją bezpieczeństwa związaną z wojną za naszą wschodnią granicą. Było to działanie systematyczne, oparte na śledzeniu i analizowaniu informacji z powszechnie dostępnych źródeł. W MNWr nie dokumentowano takich działań.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że realizacja zadań⁶⁹ wskazanych w art. 45 ust. 4, art. 46 oraz art. 47 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej⁷⁰ planowana jest na 2026 rok. Do 30 września 2025 r. wyznaczono osoby odpowiedzialne za realizację ww. zadań.

(akta kontroli: tom I, str. 257; tom II, str. 48-57, 245)

Działania na rzecz ochrony muzeum w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych

Zgodnie z informacjami przekazanymi przez MNWr w badanym okresie miała miejsce jedna sytuacja kryzysowa⁷¹, tj. zagrożenie zalaniem obiektów MNWr w związku z powodzią we wrześniu 2024 r.

W ramach kontroli, na podstawie informacji od innych służb⁷², Izba ustaliła że w tym czasie w obiektach MNWr miały miejsce jeszcze cztery zdarzenia o znamionach sytuacji kryzysowych⁷³, tj. cztery przypadki ewakuacji z różnych obiektów MNWr grup od 25 do 200 osób w związku z zagrożeniem pożarowym. W trzech z ww. czterech przypadków, wg informacji z Komendy Miejskiej PSP we Wrocławiu, alarmy były wywołane błędnym zadziałaniem urządzeń

⁶⁹ Tj. odpowiednio: (1) opracowanie planu ochrony dóbr kultury na czas wojny [do czasu zakończenia kontroli Minister nie wydała wymaganego rozporządzenia]; (2) opracowania instrukcji postępowania na potrzeby realizacji zadań w razie wystąpienia sytuacji kryzysowych; oraz (3) kategoryzacji zbiorów w celu wyselekcjonowania dóbr kultury przeznaczonych do zabezpieczenia lub ewakuacji.

⁷⁰ Dz. U. 2024 poz. 1907.

⁷¹ Dotyczy całego MNWr, w tym oddziałów i magazynu funkcjonujących w odrębnych budynkach oraz wszystkich zdarzeń – typu pożar; powódź, ulewa lub zalanie z innych przyczyn; wichura; katastrofa budowlana, awaria techniczna, chemiczna; demonstracja i rozruchy uliczne, rabunek lub akt wandalizmu oraz cyberatak.

⁷² Tj.: Policji, PSP, Straży Miejskiej oraz Centrum Zarządzania Kryzysowego Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego.

⁷³ Na potrzeby kontroli NIK przyjęła następującą definicję sytuacji kryzysowej: jest to niebezpieczeństwo i zagrożenie dla zbiorów i siedzib muzeów, w szczególności: pożary; powódzie, ulewy lub zalania z innych przyczyn; wichury; katastrofy budowlane, awarie techniczne, chemiczne; demonstracje i rozruchy uliczne, rabunki lub akty wandalizmu; ataki terrorystyczne; konflikty zbrojne; cyberataki.

sygnalizujących pożar. W jednym przypadku był to niewielki pożar w siedzibie głównej MNWr ugaszony przed przybyciem zastępu Państwowej Straży Pożarnej.

W badanym okresie w MNWr nie doszło do utraty lub uszkodzenia zbiorów w wyniku przestępstwa.

(akta kontroli: tom I, str. 14-34, 36-45; tom II, str. 13-23)

Działania podjęte przez MNWr podczas zagrożenia zalaniem obiektów MNWr w związku z powodzią we wrześniu 2024 r. były prawidłowe, rzetelne oraz zostały udokumentowane. W ramach podjętych działań m.in. ewakuowano⁷⁴ i zabezpieczono 6.365 muzealiów MNWr, z których 14 uległo uszkodzeniu. W ocenie konserwatorów uszkodzenia 13 z ww. 14 muzealiów były minimalne lub w miejscach wcześniejszych klejeń. Jeden (z ww. 14) eksponat doznał uszkodzeń ocenionych przez konserwatora jako nieznaczne lecz wymagające dedykowanych prac konserwatorskich⁷⁵. Wszystkie ww. 14 muzealiów zostały przekazane do renowacji i restauracji do Pracowni Konserwacji MNWr. Dyrektor MNWr do ewakuacji ww. zbiorów zaangażował wyłącznie wyszkolonych pracowników MNWr oraz, jako wolontariuszy, wyszkolonych pracowników i żołnierzy Międzynarodowego Ośrodka Szkolenia i Badań nad Dziedzictwem Kultury w Zagrożeniu z Wrocławia. Żaden eksponat nie został utracony lub zniszczony.

W ramach działań prowadzonych przez MNWr podczas zagrożenia zalaniem obiektów MNWr w związku z powodzią we wrześniu 2024 r. Dyrektor MNWr m.in. kontaktował się na bieżąco z MKiDN, z właściwymi służbami ratowniczymi, z organami władz samorządowych oraz z Dolnośląskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Dyrektor MNWr przysyłał również bieżące sprawozdania z przebiegu akcji ratunkowej i podjętych działań, w których szczegółowo opisywał sytuację, podjęte decyzje i działania oraz prośby i wnioski.

Działania Dyrektora MNWr były zgodne z przepisami w sprawie ochrony zabytków, rozporządzenia w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum, a także z postanowieniami POZ i POM. Po zakończeniu akcji ratunkowej w MNWr przeprowadzono i udokumentowano analizę i omówienie sytuacji kryzysowej oraz podjętych decyzji i działań. Wyniki analizy omówiono z pracownikami MNWr oraz przedstawicielami innych instytucji.

Odnosnie pozostałych czterech zdarzeń ustalonych przez Izbę na podstawie informacji od innych służb i w które, w ocenie Izby, miały znamiona sytuacji kryzysowych Dyrektor MNWr wyjaśnił, że posiadał informacje na temat jednej z nich. Informacja Dyrektora MNWr ograniczała się do kopii notatki z przekazania obiektu MNWr zastępowi PSP podczas akcji ratowniczej. Dyrektor MNWr wyjaśnił, że nie dokumentował ww. zdarzeń i podjętych działań⁷⁶ z powodu błędnej oceny konkretnych sytuacji oraz brakiem w MNWr procedur sporządzania okresowych sprawozdań i analiz zdarzeń i podjętych działań mogących mieć wpływ bezpieczeństwo zbiorów.

W badanym okresie w MNWr nie podejmowano działań na rzecz ochrony dóbr kultury w celu pomocy stronie ukraińskiej związanej z inwazją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę.

(akta kontroli: tom I, str. 13-34, 36-45, 48-253, 257, 380; tom II, str. 13-23, 256)

⁷⁴ Tj. przeniesiono na wyższe kondygnacje lub pułki magazynowe wewnątrz danego obiektu MNWr.

⁷⁵ Ww. prace konserwatorskie wyceniono na 2.063,88 zł. Dyrektor MNWr zwrócił się do MKiDN o zwrot ww. kwoty i kwota została zwrócona.

⁷⁶ Które w ocenie Izby mogły mieć wpływ bezpieczeństwo zbiorów.

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Obiekt wyznaczony do przyjęcia, w ramach ewakuacji poza aglomeracją wrocławską, płótna Panoramy Racławickiej nie spełniał wymagań.

Zgodnie z § 1 ust. 7 pkt 4 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków, ochrona zabytków ruchomych polega, w zależności od sytuacji i posiadanych możliwości, na ewakuacji zabytków do wyznaczonych obiektów. W „Zaleceniach dla muzeów w zakresie przygotowania do sytuacji kryzysowej i wojny” wskazano, że zapewnienie przestrzeni do bezpiecznego przechowania ewakuowanych zbiorów polega m.in. na dysponowaniu bezpiecznymi, odpowiednimi (w sensie ilościowym i jakościowym) miejscami przygotowanymi do przechowywania ewakuowanych zbiorów.

Przeprowadzone w ramach kontroli NIK oględziny obiektu wyznaczonego do przyjęcia, w ramach ewakuacji poza aglomerację wrocławską, płótna Panoramy Racławickiej wykazały że ww. obiekt nie spełniał wymagań po względem (1) swobody transportu do manewrowania podczas ewentualnego przeładunku zabezpieczonych fragmentów płótna Panoramy Racławickiej ze środków transportu do obiektu oraz (2) umieszczenia zabezpieczonych fragmentów ww. płótna w wytypowanych pomieszczeniach ww. obiektu.

Ograniczenie swobody transportu do manewrowania podczas ewentualnego przeładunku zabezpieczonych fragmentów płótna Panoramy Racławickiej ze środków transportu do obiektu wynikało z: (1) ograniczonej układem obiektu geometrii dziedzińca wewnętrznego ww. obiektu uniemożliwiającego przeładunek fragmentów ww. płótna do wyznaczonych pomieszczeń wewnątrz obiektu; oraz (2) ograniczonym brakiem utwardzonego placu manewrowego, różnicą poziomu terenu bezpośrednio przy ww. obiekcie oraz ograniczonym przeszkodami w postaci drzew dostępem do ww. obiektu od strony zewnętrznej, bezpośrednio przy dostępie do wyznaczonych pomieszczeń w obiekcie.

Ograniczenie umieszczenia zabezpieczonych fragmentów ww. płótna w wytypowanych pomieszczeniach ww. obiektu wynikało z geometrii ww. wytypowanych pomieszczeń. Wymiary ww. pomieszczeń były mniejsze od wymiarów zabezpieczonych fragmentów ww. płótna oraz geometria ww. pomieszczeń uniemożliwiała manewrowanie zabezpieczonymi fragmentami ww. płótna.

Izba wskazuje, że zgodnie z planami MNWr zabezpieczone fragmenty ww. płótna stanowią istotne pod względem wymiarów i ciężaru obiekty wymagające wsparcia technicznego podczas ich przemieszczania oraz odpowiednich pod względem wymiarów i wytrzymałości dróg transportowych i elementów konstrukcyjnych wyznaczonych pomieszczeń.

Wytypowany i objęty oględzinami obiekt był wskazany w części II, niejawniej „Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych Muzeum Narodowego we Wrocławiu” z 2005 r. Umowa MNWr z właścicielem ww. obiektu na jego wykorzystanie na potrzeby ewentualnej ewakuacji zabezpieczonych fragmentów ww. płótna została zawarta 14 maja 2001 r.

Dyrektor MNWr nie wskazał kiedy w ww. obiekcie przedstawiciele MNWr przeprowadzili rekonesans lub oględziny pod kątem ewentualnej ewakuacji. Dyrektor MNWr wyjaśnił,

że po stronie MNWr nie było świadomości dostrzeżonej przez NIK omyłki w obliczeniu geometrii wytypowanych pomieszczeń.

(akta kontroli: tom II, str. 251, 256; tom X, str. 7-13)

2. Dyrektor MNWr w latach 2022-2025 nie realizował wyrażonego w § 5 ust. 1 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków obowiązku corocznej aktualizacji POZ w terminie do 31 marca każdego roku wg stanu na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego. W konsekwencji POZ zawierał nieaktualne zapisy, co było działaniem nierzetelnym. Pierwsza część POZ zaktualizowana została w latach 2009 oraz 2018. Część druga POZ aktualizowana była w latach 2009, 2010, 2011, 2012 i 2013. Nieaktualność zapisów POZ dotyczyła m.in.: [1] wskazywania w POZ nieistniejących przedsiębiorstw, [2] wskazania w analizie zagrożeń zagrożenia polegającego na braku obwodnic Wrocławia, [3] wskazywanie nieaktualnych adresów takich podmiotów jak szpital i pogotowie ratunkowe oraz odnoszenie się do Rejonowej Komendy Policji, [4] powoływanie się w POZ na przedsiębiorcę, który w okresie objętym kontrolą nie świadczył już na rzecz MNWr usług ochrony, [5] wskazaniu w drugiej części POZ mniejszej liczby zabytków ruchomych podlegających ewakuacji lub zabezpieczeniu niż wykazanej w sprawozdaniu K-2 z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej za rok 2024, składanej do Głównego Urzędu Statystycznego.

W wyniku nieaktualizowania POZ nie uzupełniono go o następujące elementy wymagane w ust. 1 pkt 3, 9 i 11 instrukcji przygotowywania POZ: (1) oceny stanu technicznego obiektu, urządzeń, instalacji, komunikacji wewnętrznej, dojazdów, miejsc poboru lub odprowadzania wody i innych; (2) wykazu osób reklamowanych ze służby wojskowej na wniosek kierowników jednostek organizacyjnych na wypadek konfliktu zbrojnego oraz wykazu osób posiadających przydziały organizacyjno-mobilizacyjne do formacji obrony cywilnej; oraz (3) określenia sposobu dokumentowania działań ratowniczych i informowania o stratach, szkodach i potrzebach w zakresie ich likwidacji.

Brak aktualizacji drugiej części POZ skutkował nieuzupełnieniem go o wymagane w ust. 5 pkt 2 i 3 instrukcji przygotowywania POZ: wykaz "Kart tożsamości", wydawanych przez kierownika jednostki organizacyjnej dla personelu przydzielonego do ochrony zabytków, na wypadek konfliktu zbrojnego oraz napisy na opakowaniach dla zabytków ruchomych, wykonane według wzorów stanowiących załącznik nr 6 do instrukcji przygotowywania POZ.

Jednocześnie brak aktualizacji POZ nie wprowadził wymaganych przez § 3 ust. 2 oraz ust. 3 pkt 3 rozporządzenia w sprawie ochrony zabytków w POZ zapisów dotyczących zagrożeń w postaci wichury, katastrofy budowlanej, awarii technicznej, demonstracji i rozruchów ulicznych oraz sposobu przepływu informacji na wszystkich stopniach zarządzania.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że brak aktualizacji POZ wynikał z niedopatrzenia pracownika byłego pracownika Muzeum, ówczesnie odpowiedzialnego za kwestie związane z zabezpieczeniem i ochroną Muzeum. Dyrektor wskazał również na brak ciągłości zatrudnienia na stanowisku odpowiedzialnym za aktualizację POZ. Wyjaśnił również, że wykazane braki w POZ były wynikiem przeoczenia pracownika ówczesnie zatrudnionego na stanowisku odpowiedzialnym za aktualizację POZ. Dyrektor wskazał, że oceny stanu technicznego znajdowały się w innych dokumentach takich jak instrukcje bezpieczeństwa pożarowego i protokoły pokontrolne. W stosunku do listy osób reklamowanych ze służby wojskowej Dyrektor wyjaśnił, że w trakcie kontroli NIK była ona na etapie uzgodnień z Działem Kadr. Dyrektor wyjaśnił również, że raporty na temat działań i ewentualnych

strat przesyłał bezpośrednio do Ministerstwa oraz że MNWr nie posiadało formacji obrony cywilnej, a pozostawienie w POZ zapisów jej dotyczących było wynikiem przeoczenia ze strony byłego już pracownika, odpowiedzialnego za aktualizację POZ. Dyrektor podkreślił w swoich wyjaśnieniach, że w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 5 grudnia 2024 r. o ochronie ludności i obronie cywilnej⁷⁷ planuje aktualizację POZ.

(akta kontroli: tom III, str. 97-98; tom IX, str. 249-251, 266-268, 273-274; tom XI, str. 157-161)

Izba stoi na stanowisku, że liczba ujawnionych w trakcie kontroli sytuacji będących skutkiem zaniedbania ze strony ww. pracownika MNWr wskazuje na brak prawidłowo działającego nadzoru nad wykonywaniem przez pracowników powierzonych im obowiązków, o którym mowa w przywołanym już standardzie kontroli zarządczej C11. Skutkiem czego było funkcjonowanie w obiegu dokumentu nierzetelnie sporządzonego, tj. zawierającego informacje nieaktualne i niezawierającego elementów wymaganych przepisami prawa. Zdaniem NIK Dyrektor MNWr powinien był podjąć działania mające zagwarantować skutecznie rozliczanie pracowników z wykonania powierzonych im obowiązków służbowych. Jednocześnie Izba wskazuje, że zgodnie z przywołanym już standardem kontroli zarządczej A3 na Dyrektorze MNWr, jako kierowniku jednostki sektora finansów publicznych, ciążył obowiązek dostosowania struktury organizacyjnej Muzeum do aktualnych zadań. Brak ciągłości zatrudnienia na stanowisku odpowiedzialnym za aktualizację POZ nie stanowił okoliczności znoszącej ten obowiązek. Po stronie Dyrektora MNWr było więc zapewnienie jego realizacji poprzez odpowiednie dostosowanie struktury organizacyjnej, np. poprzez czasową zmianę zakresu obowiązków zatrudnionych pracowników w sposób zapewniający realizację spoczywających na Muzeum obowiązków.

3. W sprawozdaniu K-02 Sprawozdanie z działalności muzeum i instytucji paramuzealnej Dział 8. Digitalizacja zbiorów za 2022 r., nierzetelnie wskazano dane dotyczące liczby ogółem zdigitalizowanych zbiorów 2136, w tym zdigitalizowanych w ciągu 2022 r. 738, podczas gdy rzeczywiste wartości to 57394 oraz 3277.

Kierownik Digitalizacji Zbiorów wyjaśniła, że wynikało to z błędnego zapisu danych w sprawozdaniu.

(akta kontroli: tom XI, str. 147-170)

4. Prowadzona w MNWr księga depozytów⁷⁸, nie odpowiadała wymogom § 3 ust. 1 rozporządzenia z 30 sierpnia 2004 r., gdyż nie zawierała wymaganych danych identyfikacyjnych zabytku, tj. określenia autorstwa lub wytwórcy, pochodzenia, czasu i miejsca powstania, materiału, techniki wykonania, wymiarów.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że *brak jednoznacznej definicji depozytu muzealnego, który z definicji prawa cywilnego zakładał przechowywanie, a nie użytkowanie, doprowadził do różnej interpretacji pojęcia depozytu oraz stosowania w muzeach różnych procedur jego przyjęcia i ewidencji (...)* [które w MNWr, przyp. NIK] *wypracowano przez lata skutecznych praktyk. Sposób prowadzenia przez Muzeum ewidencji obiektów niebędących własnością Muzeum, a przyjmowanych do Muzeum na podstawie zawartej umowy wynikał z kontynuacji sposobu ewidencji prowadzonej od jego powstania* [tj. od 1949 r., przyp. NIK] *(...) Opisano zasady prowadzenia ewidencji w wewnętrznym zarządzeniu z 2017 r.*

⁷⁷ Dz. U. z 2024 r., poz. 1907.

⁷⁸ Opisana jako: *Księga ruchu muzealiów – DEPOZYTY*.

Izba nie podziela złożonych wyjaśnień, gdyż w § 11 i 12 ww. rozporządzenia z 30 sierpnia 2004 r. zastrzeżono, że dotychczasowe księgi wpływów, kartoteki magazynowe, księgi inwentarzowe, katalogi naukowe, księgi depozytów oraz księgi ruchów zachowały ważność, jednakże od 1 października 2004 r. (14 dni po ogłoszeniu tegoż rozporządzenia), obowiązywał już przepis § 3 ust. 1 ww. rozporządzenia.

(akta kontroli: tom XI, str. 171-205, 418-477)

5. W księdze inwentarzowej jednego z dwóch badanych muzealiów⁷⁹ nie uwzględniono miejsca powstania obiektu, do czego zobowiązywał § 3 ust. rozporządzenia z 30 sierpnia 2004 r.

Główny inwentaryzator wyjaśniła, że w księdze został określony tylko autor, a dane dotyczące miejsca powstania zostaną uzupełnione przez dział merytoryczny.

(akta kontroli: tom XI, str. 171-233)

6. Dwa⁸⁰ z trzech muzealiów zaewidencjonowanych w *księdze ruchu* (prowadzonej w formie papierowej), nie posiadało wymaganych § 1 zarządzenia Dyrektora MNWr z 26 czerwca 2017 r. danych, tj. wartości składanego przedmiotu.

Główny inwentaryzator wyjaśniła, że: (1) w przypadku jednego obiektu jego wartość nie została określona przy przyjęciu depozytu; (2) w przypadku drugiego obiektu dane dotyczące wyceny w księdze depozytowej zostały uzupełnione. Dodatkowo wskazano, że na przełomie lat 2024/2025 MKiDN w związku z inwentaryzacją depozytów przekazanych MNWr uzgodniło wartości wszystkich takich obiektów, a ich brak wynikał z konieczności pozyskania wyceny od MKiDN.

(akta kontroli: tom XI, str. 171-233)

7. W zbadanej populacji dla czterech z pięciu muzealiów nie sporządzono kompletnych kart ewidencyjnych w przeciągu 60 dni od wpisu do księgi wpływów, tj. w terminie wynikającym z zarządzenia Dyrektora MNWr w sprawie wprowadzenia w SI MONA, gdyż kartę ewidencyjną dla obiektu o nr: (1) Dep.1472 sporządzono 151 dni od wpisu do księgi wpływu, tj. z opóźnieniem 91 dni; (2) Dep.1464 sporządzono 686 dni od wpisu do księgi wpływu, tj. z opóźnieniem 626 dni; (3) VIII-3243 sporządzono 545 dni od wpisu do księgi wpływu, tj. z opóźnieniem 485 dni; oraz (4) Dep.1302 sporządzono 1348 dni od wpisu do księgi wpływu, tj. z opóźnieniem 1288 dni.

Główny Inwentaryzator wyjaśniła, że wskazany termin (który w rozporządzeniu z 30 sierpnia 2004 r. określono w odniesieniu jedynie do wpisu muzealium do karty inwentarzowej) bywa często niemożliwy do wyegzekwowania, z uwagi na konieczność sporządzenia: opracowania naukowego, bądź dokumentacji fotograficznej. Natomiast karta ewidencyjna stanowiła szczegółowe opracowanie obiektu pozyskanego do zbiorów, zawierająca informacje niewymagane w ww. rozporządzeniu, ale konieczne do pełnej identyfikacji obiektu (proweniencja, udział w wystawach, publikacje itd.). Dodatkowo wskazano, że wystąpiły dwie awarie serwera⁸¹, które doprowadziły do utraty części wprowadzonych danych i uniemożliwiały pracownikom pracę w SI MONA. Dopiero po pełnym przywróceniu funkcjonalności i dostępu kontynuowano prace a wskazane uchybienia po części były wynikiem tych awarii.

⁷⁹ Nr inwentarzowy VIII-3243.

⁸⁰ [1] Nr MNWr Dep. 1464; [2] Nr MNWr Dep. 1472.

⁸¹ Od 22 listopada 2023 r. do marca 2024 r. i od 8 marca do 15 maja 2025 r.

Izba wskazuje, że jednym z zadań inwestycyjnych MNWr zgłoszonym do realizacji w 2022 r. była modernizacja serwerowni, której nie zrealizowano z uwagi na nieudzielenie dotacji – co w świetle przytoczonych wyjaśnień dotyczących długotrwałych awarii serwera (nawet ponad trzymiesięcznych), wskazuje na niezbędność tej inwestycji zabezpieczającej informatycznie zbiory Muzeum.

(akta kontroli: tom XI, str. 171-233, 418-477)

Ocena częściowa

W Muzeum wdrożono POM, który jednak został opracowany nierzetelnie. Analogiczna sytuacja dotyczyła instrukcję bezpieczeństwa pożarowego. Dla części oddziałów MNWr nie opracowano instrukcji przygotowania zbiorów do ewakuacji. Wymienione instrukcje, które wdrożono zostały opracowane nierzetelnie. Zapewniono prawidłową ochronę fizyczną. Zapewniono również prawidłowy stan zachowania zabezpieczeń technicznych do ochrony zbiorów. W wyniku sprawdzenia wytypowanej populacji zdarzeń stwierdzono, że Dyrektor Muzeum zapewnił prawidłową organizację ochrony zbiorów w czasie transportu oraz prawidłowe warunki, sposób i tryb przenoszenia muzealiów. Pomimo stwierdzonych nieprawidłowości Izba ocenia, że prawidłowo i rzetelnie ewidencjonowano oraz dokumentowano zabytki podlegające ochronie.

W okresie objętym kontrolą w MNWr obowiązywał POZ z 2005 r., który ze względu na nierzetelne opracowanie oraz brak aktualizacji nie spełniał swoich funkcji. Pomimo stwierdzonych nieprawidłowości zapewniono zasoby i warunki do rozśrodkowania lub ewakuacji wytypowanych zbiorów. Prawidłowo i rzetelnie POF. Dyrektor MNWr nie powołał zespołu zarządzania kryzysowego lecz przygotowanie do reagowania na sytuacje kryzysowe oparł na stawianiu doraźnych zadań oraz na szkoleniu części pracowników w tym zakresie.

W badanym okresie w siedzibie głównej MNWr miała miejsce sytuacja kryzysowa związana z zagrożeniem powodziowym oraz kilka sytuacji kryzysowych związanych z koniecznością ewakuacji zwiedzających z obiektów Muzeum. Podczas zagrożenia powodziowego zarówno kierownictwo jak i pracownicy swoim działaniem zabezpieczyli zbiory. Sytuacja ta była udokumentowana i była analizowana. Natomiast sytuacje związane z ewakuacją zwiedzających były kierowane doraźnie i nie zostały odnotowane, udokumentowane ani nie były tematem analiz.

W trakcie kontroli stwierdzono, że w MNWr nie dokumentowano zdarzeń o znamionach sytuacji kryzysowych⁸² i podjętych w związku z nimi działań⁸³. Nie wypracowano procedur sporządzania okresowych sprawozdań z takich zdarzeń. Nie prowadzono również analiz przyczyn, przestrzegania procedur oraz historii takich zdarzeń. W ocenie Izby powinno być to stałym zadaniem wyznaczonych pracowników MNWr oraz tematem zarówno bieżącego⁸⁴ jak i okresowego informowania kierownictwa MNWr.

Izba wskazuje że jednym z oddziałów Muzeum, tj. w Muzeum Panoramy Racławickiej, posiadał częściowo nieaktualizowane ale ponadstandardowe pod względem planistycznym, technicznym oraz infrastrukturalnym procedury zabezpieczenia oraz ochrony wytypowanych zbiorów. Należy podkreślić, że ze względu na wyzwania wynikające z charakteru np. płótna ww. Panoramy

⁸² Tj. np. ewakuacji ludzi z obiektów MNWr w związku z zagrożeniem pożarowym.

⁸³ Które w ocenie Izby mogły mieć wpływ na bezpieczeństwo zbiorów.

⁸⁴ Tj. bezpośrednio po zdarzeniu.

Racławickiej część tych rozwiązań została zaimplementowana już na etapie projektowania i budowy obiektu dedykowanego do ekspozycji oraz towarzyszącej infrastruktury i oprzyrządowania. Kontrola potwierdziła funkcjonalność przyjętych rozwiązań.

Ustalenia kontroli, w tym w szczególności stwierdzone nieprawidłowości, wskazują równocześnie na występowanie sytuacji obniżających poziom zabezpieczania zbiorów i siedzib Muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych. Nieprawidłowościami tymi były: (1) niespełnienie części wymogów ppoż; (2) brak wymaganych uzgodnień z ABW; (3) nieaktualizowanie lub nieterminowe aktualizowanie wymaganych dokumentów; dotyczyło to samych dokumentów ale konsekwencje miały wpływ na aktualność planowanych procedur, wykazów, zestawień czy m.in. funkcjonalność przyjętych rozwiązań; (4) nieopracowanie części wymaganych przepisami prawa dokumentów w zakresie zabezpieczania i ochrony muzeum; (5) nieprawidłowe i nierzetelne opracowanie części ww. dokumentów; (6) nieprawidłowe i nierzetelne ewidencjonowanie oraz dokumentowanie części zabytków podlegających ochronie; (7) niezapewnienie prawidłowych zasobów i warunków do rozśrodkowania lub ewakuacji zbiorów na wypadek sytuacji kryzysowych; oraz (8) brak udokumentowanej analizy i nieuwzględnienie w prowadzonej działalności doświadczeń z sytuacji kryzysowych, i ich wpływu na zachowanie Muzeum i jego zbiorów.

W ocenie Izby wskazane nieprawidłowości przyczyniły się istotnie do dysfunkcjonalności części dokumentów, składających się na politykę bezpieczeństwa muzeum, ze względu na ich opracowanie kilka (w skrajnych przypadkach – ponad 20) lat temu, bez uwzględnienia wszystkich wymaganych stosownymi przepisami prawa elementów, a także nieaktualizowanie ww. dokumentów.

Izba wskazuje jednocześnie, że część danych niezbędnych do planowania i ewentualnego uruchomienia procedur oraz mogących być wykorzystanych do opracowania w sposób rzetelny i zgodny z przepisami prawa dokumentów, jest dostępna w MNWr w rozproszonych i częściowo nieaktualnych dokumentach. Opisy te, po ich aktualizacji i analizie, mogą jednak stanowić cenny materiał do wykorzystania podczas opracowywania i aktualizacji bieżących dokumentów.

Zlecona przez Izbę kontrola MNWr przeprowadzona przez Powiatowy Inspektorat Nadzoru Budowlanego nie wykazała istotnych nieprawidłowości zagrażających badanemu obszarowi. Przeprowadzona na zlecenie NIK kontrola ppoż. wykazała szereg nieprawidłowości. Stwierdzone przez PSP nieprawidłowości nie skutkowały decyzją o zakazie eksploatacji obiektu MNWr.

2. Wydatkowanie środków publicznych na zabezpieczanie oraz ochronę zbiorów i siedzib muzeum na wypadek sytuacji kryzysowych

Opis stanu faktycznego

Wysokość planowanych, planu po zmianach i wykonanych przychodów MNWr ogółem wynosiła odpowiednio w: (1) 2022 r. 31 514,0 tys. zł, 42 716,0 tys. zł i 42 091,0 tys. zł; (2) 2023 r. 35 617,0 tys. zł, 44 663,0 tys. zł i 45 376,0 tys. zł; (3) 2024 r. 46 309,0 tys. zł, 49 243,1 tys. zł i 49 341,1 tys. zł; oraz (4) 2025 r.⁸⁵ 46 900,0 tys. zł, 47 750,0 tys. zł oraz 25 903,8 tys. zł.

⁸⁵ Na 30 czerwca 2025 r.

Główne źródła przychodów MNWr stanowiły (1) dotacja podmiotowa oraz (2) środki własne⁸⁶, które odpowiadały kwocie: (1) w 2022 r.: 21 000,0 tys. zł (49,9% ogółu przychodów) i 14 462,0 tys. zł (34,4%); [2] w 2023 r.: 21 420,0 tys. zł (47,2%) i 16 213,0 tys. zł (35,7%); (3) w 2024 r.: 26 535,1 tys. zł (53,8%) i 16 552,9 tys. zł (33,5%); oraz (4) w 2025 r.⁸⁷ 15 402,0 tys. zł (59,5%) i 8 305,7 tys. zł (32,1%). Ponadto w latach 2022-2024 uzyskano i wydatkowano na działalność bieżącą dotacje celowe odpowiednio w kwocie: 187,0 tys. zł; 11,0 tys. zł; 18,9 tys. zł.

Wysokość planowanych, planu po zmianach i wykonanych kosztów MNWr ogółem wynosiła odpowiednio w: (1) 2022 r. 31 667,0 tys. zł, 35 924,0 tys. zł i 35 119,0 tys. zł; (2) 2023 r. 35 703,0 tys. zł, 43 486,0 tys. zł i 45 123,0 tys. zł; (3) 2024 r. 46 398,0 tys. zł, 49 210,2 tys. zł i 50 191,1 tys. zł; oraz (4) 2025 r.⁸⁸ 46 522,0 tys. zł, 47 372,7 tys. zł oraz 23 810,6 tys. zł.

Główne kategorie kosztów Muzeum stanowiły wydatki na wynagrodzenia, pochodne od wynagrodzeń, amortyzacja⁸⁹, wydatki na materiały i energię, pozostałe usługi w kwocie: (1) w 2022 r.: 16 903,0 tys. zł (48,1% ogółu kosztów), 3 495,0 tys. zł (10,0%), 5 837,0 tys. zł (16,6%); 3 992,0 tys. zł (11,4%) i 2 999,0 tys. zł (8,5%); (2) w 2023 r.: 20 733,0 tys. zł (45,9%), 4 150,0 tys. zł (9,2%), 7 124,0 tys. zł (15,8%), 5 163,0 tys. zł (11,4%) i 4 395,0 tys. zł (9,7%); (3) w 2024 r.: 26 052,9 tys. zł (51,9%); 4 306,0 tys. zł (8,6%), 6 141,1 tys. zł (12,2%), 4 632,9 tys. zł (9,2%) i 5 510,5 tys. zł (11,0%); oraz (4) w 2025 r.⁹⁰ 12 584,3 tys. zł (52,9%); 2 026,5 tys. zł (8,5%), 2 650,7 tys. zł (11,1%), 2 472,2 tys. zł (10,2%) i 2 839,9 tys. zł (12,2%).

Wydatki na utrzymanie i remont obiektów/inwestycje były planowane jedynie w przypadku ubiegania się o środki z dotacji celowych na ten cel i dopiero po zawarciu umowy dotacji zmieniano plan finansowy. Dyrektor MNWr wyjaśnił, że wydatki związane z utrzymaniem Muzeum oraz realizację drobnych prac remontowych były planowane i ujmowane w ramach *Usług obcych*⁹¹, z uwagi na brak stosownej pozycji w planie finansowym.

Na utrzymanie i remonty MNWr: (1) w 2022 r. nie ubiegano się o dotacje na ww. działania, a wydatki wyniosły łącznie 136,0 tys. zł; (2) w 2023 r.: ubiegano się o dotację na jedno zadanie⁹² o wartości 1 200,0 tys. zł, dotacji nie uzyskano, a łączne wydatki wyniosły 216,0 tys. zł; (3) w 2024 r.: ubiegano się o dotacje na dwa zadania⁹³ o wartości 4 150,0 tys. zł, dotacji nie uzyskano. Dyrektor MNWr poinformował, że ww. nieplanowane wydatki remontowe były niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania Muzeum i wynikały m.in.: z bieżących potrzeb eksploatacyjnych; nagłej konieczności usunięcia usterek i awarii.

⁸⁶ Gdzie największy udział przychodów to środki ze sprzedanych biletów do obiektów Muzeum odpowiednio w kwocie: 12 638,0 tys. zł; 13 942,0 tys. zł; 13 669,9 tys. zł;

⁸⁷ Na 30 czerwca 2025 r.

⁸⁸ Na 30 czerwca 2025 r.

⁸⁹ W ramach przychodów, wyszczególniono pozycję *raty odpisów dotacji otrzymanych uprzednio na sfinansowanie środków trwałych* w następujących wysokościach: 6 191,0 tys. zł w 2022 r.; 6 215,0 tys. zł w 2023 r.; 5 465,0 tys. zł w 2024 r.; 2 108,8 tys. zł w I półroczu 2025 r.

⁹⁰ Na 30 czerwca 2025 r.

⁹¹ Do pozycji *Usługi obce* zaliczano m.in.: usługi konserwacyjne i serwisowe; bieżące naprawy i prace eksploatacyjne; usługi firm zewnętrznych związane z utrzymaniem obiektu (m.in. przeglądy techniczne, drobne roboty budowlane, serwis instalacji).

⁹² Malowanie holu głównego, ciągów komunikacyjnych, klatek schodowych oraz krużganków budynku Muzeum.

⁹³ Na zadanie pn. [1] *Malowanie holu głównego, ciągów komunikacyjnych, klatek schodowych oraz krużganków budynku Muzeum* na kwotę dotacji 3 500,0 tys. zł; [2] *Remont elewacji, ogrodzeń, zadaszeń, balustrad i krat okiennych w budynku Muzeum Panoramy Racławickiej* na kwotę dotacji 650,0 tys. zł.

Otrzymane z MKiDN środki dotacji podmiotowej pokrywały następujący udział w kosztach Muzeum: 59,8% w 2022 r.; 47,5% w 2023 r.; 52,9% w 2024 r. oraz 34,9% w I półroczu 2025 r.

Natomiast w przypadku inwestycji planowano⁹⁴ w:

- (1) 2022 r. realizację trzech inwestycji na które ubiegano się o dotacje celowe w łącznej kwocie 4 731,2 tys. zł, z których otrzymano jedną na *Modernizację windy osobowo-towarowej w Muzeum* w wysokości 295,0 tys. zł (tj. 51,6% wnioskowanej kwoty 572,2 tys. zł⁹⁵), gdzie łącznie wydatkowano 883,1 tys. zł (udział dotacji 33,4%)⁹⁶;
- (2) 2023 r. realizację 11 inwestycji, na które ubiegano się o dotacje celowe w łącznej kwocie 36 900,0 tys. zł, z których otrzymano środki dotacji na trzy zadania inwestycyjne, w tym na [1] *Przebudowę instalacji hydrantowej w budynku Muzeum* w kwocie 476,0 tys. zł (tj. 79,3% wnioskowanej kwoty 600,0 tys. zł), gdzie wydatkowano 1 443,9 tys. zł (udział dotacji 33,0%)⁹⁷; [2] *Przebudowa łazienek w budynku Muzeum* w kwocie 628,4 tys. zł (tj. 41,9% wnioskowanej kwoty 1 500,0 tys. zł⁹⁸), gdzie wydatkowano 924,5 tys. zł (udział dotacji 68,0%)⁹⁹; [3] *Wykonanie przesłon osłaniających okna w rotundzie głównej Panoramy Racławickiej* w kwocie 772,5 tys. zł (tj. 90,9% wnioskowanej kwoty 850,0 tys. zł¹⁰⁰), gdzie wydatkowano 924,5,9 tys. zł¹⁰¹ (udział dotacji 81,3%)¹⁰²;
- (3) 2024 r. realizację pięciu inwestycji, na które ubiegano się o dotacje celowe w łącznej kwocie 37 440,0 tys. zł¹⁰³;
- (4) 2025 r. realizację dwóch inwestycji, na które ubiegano się o dotacje celowe w łącznej kwocie 1 990,0 tys. zł¹⁰⁴.

⁹⁴ Na podstawie umów dotacji zawartych z Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego w trakcie roku Muzeum zakupiło muzealia, w tym w: 2022 r. 11 dzieł sztuki za 118,5 tys. zł (dotacja 100,0 tys. zł); 2023 r. trzech dzieł sztuki za 217,0 tys. zł (dotacja 183,0 tys. zł) oraz pięciu dzieł sztuki za 2 170,0 tys. zł (dotacja 2 170,0 tys. zł); 2024 r. zakup pięciu dzieł sztuki za 507,0 tys. zł (dotacja 400,0 tys. zł).

⁹⁵ Ponadto planowano realizację przy finansowaniu dotacjami celowymi inwestycji pn. [1] *Modernizacja galerii wystaw czasowych w Muzeum* na kwotę 2 500,0 tys. zł (3 100,0 tys. zł; 2024 r. na kwotę 5 500,0 tys. zł); [2] *Modernizację okablowania strukturalnego wraz z modernizacją serwerowni w budynku Muzeum*, na kwotę 1 659,0 tys. zł.

⁹⁶ Pozostałą część inwestycji realizowano środkami własnymi.

⁹⁷ Pozostałą część inwestycji realizowano środkami własnymi.

⁹⁸ W planie przekazanym na 2023 r. planowano początkowo dotację w kwocie 700,0 tys. zł, a w planach przekazanych na 2025 r. (1 marca 2024 r.) wnioskowano już o kwotę dotacji 1 500,0 tys. zł.

⁹⁹ Pozostałą część inwestycji realizowano środkami własnymi.

¹⁰⁰ W planie przekazanym na 2023 r. planowano początkowo dotację w kwocie 770,0 tys. zł, a w planach przekazanych na 2024 r. (15 marca 2023 r.) wnioskowano już o kwotę dotacji 850,0 tys. zł.

¹⁰¹ Pozostałą część inwestycji realizowano środkami własnymi.

¹⁰² Ponadto planowano realizację przy finansowaniu dotacjami celowymi inwestycji pn. [1] *Modernizację galerii wystaw czasowych w Muzeum* na kwotę 3 100,0 tys. zł; [2] *przebudowę windy w budynku Muzeum etnograficznego*, na kwotę 550,0 tys. zł; [3] *Przebudowę elewacji, ogrodzeń, zadaszeń, balustrad w budynku Panoramy Racławickiej*, na kwotę 450,0 tys. zł; [4] *Modernizacja Systemu Sygnalizacji Włamań i Napadu oraz Kontroli Dostępu wraz z montażem Telewizji Przemysłowej w Muzeum Etnograficznym*, na kwotę 80,0 tys. zł; [5] *Modernizacja oświetlenia zewnętrznego na terenie Muzeum Etnograficznego* w kwocie 60,0 tys. zł; [6] *Modernizacja centrali wentylacyjnej w Muzeum Etnograficznym* w kwocie 100,0 tys. zł; [7] *Przebudowa instalacji sanitarnych zewnętrznych i przyłączy wodociągowych, kanalizacji deszczowej i kanalizacji sanitarnej Panoramy Racławicka* w kwocie 5 690,0 tys. zł; [8] *Zakup profesjonalnych nawilżaczo-osuszaczy na potrzeby Muzeum* w kwocie 350,0 tys. zł.

¹⁰³ Na inwestycję pn. [1] *Modernizacja Biblioteki wraz z magazynem, czytelnią i pomieszczeniami towarzyszącymi w budynku Muzeum* w kwocie 30 000,0 tys. zł; [2] *Przebudowa łazienek w budynku Muzeum* w kwocie 1 500,0 tys. zł; ; [3] *Modernizacja Systemu Sygnalizacji Włamań i Napadu oraz Kontroli Dostępu wraz z montażem Telewizji Przemysłowej w Muzeum Etnograficznym* w kwocie 90,0 tys. zł; [4] *Zakup profesjonalnych nawilżaczo-osuszaczy na potrzeby Muzeum* w kwocie 350,0 tys. zł; [5] *modernizację galerii wystaw czasowych w Muzeum* w kwocie 5 500,0 tys. zł.

¹⁰⁴ Na inwestycję pn. [1] *Remont toalet na I i II piętrze Muzeum* w kwocie 1 140,0 tys. zł; [2] *Wykonanie przesłon osłaniających okna w rotundzie głównej Panoramy Racławickiej* w kwocie 850,0 tys. zł.

Mimo wskazywania ich niezbędności do działania MNWr, jako m.in. dotyczące zabezpieczenia i ochrony Muzeum (w szczególności nw. inwestycje poz. 1, 2 i 4) nie zostały zrealizowane inwestycje pn.: (1) Modernizacja okablowania strukturalnego wraz z modernizacją serwerowni w budynku Muzeum [w 2022 r.]; (2) Przebudowa windy osobowej w Muzeum Etnograficznym; Przebudowa elewacji, ogrodzeń, zadaszeń, balustrad Panoramy Racławickiej; Modernizacja oświetlenia zewnętrznego Muzeum Etnograficznego; Modernizacja centrali wentylacyjnej Muzeum Etnograficznym; Przebudowa instalacji sanitarnych zewnętrznych i przyłączy wodociągowych, kanalizacji deszczowej i kanalizacji sanitarnej Panoramy Racławickiej [w 2023 r.]; (3) Modernizacja Biblioteki wraz z magazynem, czytelnią i pomieszczeniami towarzyszącymi w Muzeum [w 2024 r.]; (4) Zakup profesjonalnych nawilżaczo-osuszaczy na potrzeby Muzeum oraz Modernizacja Systemu Sygnalizacji Włamań i Napadu oraz Kontroli Dostępu wraz z montażem Telewizji Przemysłowej Muzeum Etnograficznym [w 2023 r. i 2024 r.]; oraz (5) Modernizacja galerii wystaw czasowych w Muzeum [w latach 2022-2024]. Dyrektor MNWr wyjaśnił, że przyczyną niezrealizowania ww. zadań inwestycyjnych było nieotrzymanie na ten cel dotacji.

W Muzeum nie planowano odrębnych pozycji kosztów na zabezpieczanie i ochronę, w tym dla wydatków bieżących jak i inwestycyjnych. Dyrektor wyjaśnił, że wydatki planowano w ramach dostępnych w planach finansowych pozycji, tj. w pozycji *Usługi obce*.

Wedle zapisów ksiąg rachunkowych MNWr na zabezpieczenie i ochronę Muzeum poniesiono wydatki bieżące¹⁰⁵: w 2022 r. w łącznej kwocie 969,3 tys. zł; w 2023 r. - 1 410,8 tys. zł; w 2024 r. w łącznej kwocie 1 822,1 tys. zł; i w I półroczu 2025 r. w łącznej kwocie 989,8 tys. zł. Natomiast na wydatki inwestycyjne w tym zakresie wydatkowano: w 2022 r. - 883,1 tys. zł¹⁰⁶; w 2023 r. - 420,3 tys. zł¹⁰⁷, w 2024 r. - 1 400,3 tys. zł¹⁰⁸. W 2025 r. wydatków inwestycyjnych nie było.

W latach 2022-2025 (I półrocze) MNWr nie wydatkowało środków publicznych w związku z udzieloną stronie ukraińskiej – po inwazji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę – pomocą w zakresie ochrony dóbr kultury, w szczególności dziedzictwa polskiego oraz polsko-ukraińskiego znajdującego się na terenie Ukrainy.

W sporządzonych przez MNWr sprawozdaniach finansowych przekazywanych do MKiDN, stwierdzono nierzetelność prezentowanych danych w zakresie: wysokości zaplanowanej dotacji podmiotowej w 2022 r.; wysokości wydatków inwestycyjnych, jak i przeznaczeniu otrzymanej dotacji celowej w 2023 r.; wysokości dotacji i subwencji w 2024 r., co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom XI, str. 1-146, 418-485)

Szczegółowym badaniem objęto dwie umowy zawarte przez Muzeum z Ministrem, których przedmiotem było udzielenie dotacji celowej na realizację zadań z zakresu zabezpieczenia i ochrony MNWr, w tym umowy z: (1) 5 września 2022 r. przyznającej dotację w 2022 r. wysokości 295,0 tys. zł na inwestycję pn. *Modernizacja windy towarowo-osobowej w Muzeum*; oraz (2) 27 czerwca 2023 r. przyznającej dotację w 2023 r. wysokości 224,0 tys. zł, a w 2024 r. w wysokości

¹⁰⁵ Analityka konta 436-06 pn. *Ochrona osób i mienia, monitoring*.

¹⁰⁶ Inwestycja pn. *Wymiana windy towarowej w Muzeum*.

¹⁰⁷ Pierwsza część inwestycji pn. *Przebudowa instalacji hydrantowej w budynku Muzeum*.

¹⁰⁸ W tym inwestycji pn.: [1] *Przebudowa instalacji hydrantowej w budynku Muzeum* (druga część w kwocie 1 023,6 tys. zł); [2] *zakup samochodu dostawczego* (w kwocie 376,7 tys. zł sfinansowanego całkowicie ze środków własnych Muzeum po nieskutecznym wnioskowaniu o dotacje do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 11 kwietnia 2024 r.).

250,0 tys. zł na inwestycję pn. *Przebudowa instalacji hydrantowej w Muzeum*. Badanie ww. umów wykazało, że:

- (1) dla każdej umowy w MNWr prowadzono odrębną ewidencję księgową środków otrzymanych z dotacji oraz wydatków dokonywanych z tych środków;
- (2) wyboru wykonawcy inwestycji dokonano po przeprowadzonym postępowaniu o zamówienie publiczne w trybie podstawowym: bez możliwości negocjacji, tj. na podstawie art. 275 pkt 1 ustawy z 11 września 2019 r. – Prawo zamówień publicznych¹⁰⁹ [umowa z 27 czerwca 2023 r.], z możliwością negocjacji na podstawie art. 275 pkt 2 upzp [umowa z 5 września 2022 r.], w wyniku których zawarto umowę z wykonawcami inwestycji odpowiednio 6 lipca 2022 r. oraz 27 października 2023 r.;
- (3) terminowo poinformowano udzielającego dotacje Ministra o okolicznościach uzasadniających przekazanie dotacji, jednakże nie wskazano wymaganych umowami terminów zapłaty zobowiązań przez MNWr; dotacje zostały przekazane przez MKiDN;
- (4) w całkowitych kosztach dotowanych zadań nie został uwzględniony podatek od towarów i usług podlegający odzyskaniu lub rozliczeniu w deklaracjach składanych do Urzędu Skarbowego, a wszystkie kwoty wymienione w zestawieniach faktur zostały faktycznie poniesione w okresie kwalifikowalności;
- (5) terminowo rozliczono środki dotacji, jednakże mimo wskazanego w umowach dotacji obowiązku przekazania raportów w formie elektronicznej podpisanych kwalifikowanym podpisem, przekazano niepodpisane raporty (równolegle przekazując podpisane raporty drogą pocztową); MKiDN zaakceptowało przekazane rozliczenia. Dodatkowo stwierdzono nierzetelny protokół odbioru częściowego przy realizacji inwestycji pn. *Przebudowa instalacji hydrantowej w Muzeum*, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- (6) terminowo dokonano zwrotu części dotacji otrzymanej na realizację inwestycji pn. *Modernizacja windy towarowo-osobowej w Muzeum* z uwagi na naliczone kary umowne za nieterminową jej wykonanie; jednakże naliczono i wyegzekwowano od Wykonawcy karę w nieprawidłowej wysokości, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;
- (7) zrealizowane wymagane zadania promocyjne dotyczące dotowanych zadań¹¹⁰;
- (8) dla każdej inwestycji prowadzono odrębny Dziennik budowy, w których stwierdzono nierzetelne zapisy, co szczegółowo opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom XI, str. 234-417, 463-484)

¹⁰⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm. Dalej: upzp.

¹¹⁰ Informacje o realizacji zadań, wraz z zapisem o dofinansowaniu z MKiDN i jego logotypem, zostały zamieszczone na stronie internetowej Muzeum (www.mnwr.pl) oraz na profilu Muzeum na portalu społecznościowym Facebook. Ustawiono również tablice informacyjne z danymi dotyczącymi zadań, wykonane zgodnie z instrukcją umieszczoną na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów.

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Naliczając karę umowną za nieterminową realizację inwestycji pn. *Modernizacja windy -osobowo-towarowej w Muzeum* nierzetelnie przyjęto, że opóźnienie wyniosło 15 dni, podczas gdy kontrola ustaliła 16 dni; termin realizacji inwestycji wyznaczono na 6 grudnia 2022 r., a zakończenie robót miało miejsce 22 grudnia 2022 r.; skutkowało to zaniżonym naliczeniem¹¹¹ kary umownej o 4,4 tys. zł; naliczono 66,2 tys. zł zamiast 70,6 tys. zł.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że stan opóźnienia trwał od dnia następującego po terminie umownym, tj. od dnia 7 grudnia 2022 r. do dnia poprzedzającego wykonanie obowiązku tj. do 21 grudnia 2022 r., gdyż 22 grudnia 2022 r. Wykonawca wykonał zobowiązanie – roboty zostały ukończone i oddane zamawiającemu (...) od tego dnia nie występował już stan opóźnienia (...) został potraktowany jako dzień usunięcia opóźnienia (dzień wykonania robót), a nie kolejny dzień pozostawania w zwłoce. W konsekwencji kara umowa została naliczona za okres od 7 do 21 grudnia 2022 r. włącznie, bez obejmowania nią dnia 22 grudnia 2022 r., w którym nastąpiło wykonanie i odbiór robót.

Izba nie podziela złożonych wyjaśnień, gdyż Kierownik budowy jednoznacznie wskazał w Dzienniku budowy dzień zakończenia robót, tj. 22 grudnia 2022 r., a roboty miały zostać zakończone do 6 grudnia 2022 r., ich odbiór miał miejsce 27 grudnia 2022 r.

(akta kontroli: tom XI, str. 234-302, 418-462, 486-489)

2. Nierzetelnie sporządzono protokół odbioru częściowego z 18 grudnia 2023 r. (na podstawie którego rozliczono fakturę z 19 grudnia 2023 r. na kwotę 516,9 tys. zł, gdzie wydatkowano dotację 224,0 tys. zł), w którym potwierdzono wykonanie – na podstawie umowy z 27 października 2023 r. - *Przebudowy instalacji hydrantowej w Muzeum* - w okresie od 6 listopada do 15 grudnia 2023 r.: [a] robót rozbiórkowych na łączną kwotę 326,3 tys. zł; [b] roboty instalacji hydrantowej na kwotę 0 zł; [c] roboty instalacji elektrycznych na łączną kwotę 190,6 tys. zł; gdy w kolejnym protokole odbioru częściowego z 11 marca 2024 r.¹¹², wskazano że w okresie od 6 listopada do 15 grudnia 2023 r. rozliczono: [a] roboty rozbiórkowe na łączną kwotę 258,6 tys. zł (różnica: mniej 67,7 tys. zł); [b] roboty instalacji hydrantowej na kwotę 55,3 tys. zł (różnica: więcej o 55,3 tys. zł); [c] roboty instalacji elektrycznych na łączną kwotę 202,9 tys. zł (różnica: więcej o 12,3 tys. zł)¹¹³.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że wszelkie prace zostały zrealizowane zgodnie z rzeczowym i finansowym zakresem zadania wynikającego z umowy dotacji, a dostrzeżone rozbieżności wynikały z błędów, braku współpracy i należytej komunikacji pomiędzy osobami odpowiedzialnymi za realizację umowy dotacji jak i umowy na wykonanie robót budowlanych, a w szczególności braku

¹¹¹ Na podstawie § 15 ust. 1 pkt 1 umowy nr 174/OP/DZP/MN/2022 z 6 lipca 2022 r. kara umowna w wysokości 0,5% wynagrodzenia brutto (wynoszącego 883,1 tys. zł) za każdy dzień zwłoki, licząc od następnego dnia po upływie określonego terminu (na 6 grudnia 2022 r.).

¹¹² Do faktury z 12 marca 2024 r.

¹¹³ A w zakresie rzeczowym według protokołu z 11 marca 2024 r.: [a] nie zrealizowano mimo takiego stwierdzenia w protokole odbioru częściowego z 18 grudnia 2023 r. robót rozbiórkowych w pionie hydrantowym HP1 i HP8 (0%), a w HP2 jedynie w 20% (a w poprzednim wykonaniu w 100%); [b] zrealizowanie robót instalacji hydrantowej w zakresie pionu hydrantowego HP5 w 100%, a HP6 w 50% (a w poprzednim wykonaniu 0%); [c] wykonanie robót instalacji elektrycznej na poddaszu w 100% (a w poprzednim wykonaniu 0%).

kompatybilności w obszarze opisu prac. Dyrektor podkreślił, że faktyczna realizacja robót oraz zgodność z umową, mimo dostrzeżonych błędów były zachowane (...) co potwierdza przyjęcie *Raportu z realizacji zadania* przez Zleceniodawcę.

Izba nie podziela przedstawionej argumentacji, gdyż wskazane rozbieżności dotyczą prac zrealizowanych przez Wykonawcę w okresie od 6 listopada do 15 grudnia 2023 r., których zakres finansowy i rzeczowy potwierdzili przedstawiciele zamawiającego oraz wykonawca umowy. Natomiast przyjęcie przez Zleceniodawcę *Raportu z realizacji zadania*, nie wyklucza wystąpienia nieprawidłowości przy przedłożonych rozliczeniach, co wykazała NIK.

(akta kontroli: tom XI, str. 303-462)

3. MNWr działając jako inwestor dopuścił do:

- a) odbioru końcowego *Przebudowy instalacji hydrantowej w Muzeum* bez stosownego wpisu nadzoru autorskiego w dzienniku budowy, czego wymagał § 14 ust. 6 umowy z 27 października 2023 r.;
- b) odbioru końcowego *Przebudowy dźwigu osobowo-towarowego w Muzeum* bez stosownego wpisu nadzoru autorskiego oraz nadzoru inwestorskiego (dwie osoby) w dzienniku budowy, czego wymagał § 14 ust. 6 umowy z 6 lipca 2022 r.;
- c) nieudokumentowania stanu zaawansowania robót i zabezpieczeń (w protokołach, o których mowa we wpisach w dzienniku budowy dotyczącym *Przebudowy dźwigu osobowo-towarowego*) co miało miejsce przy dwóch zmianach kierowników budowy (22 lipca oraz 16 sierpnia 2022 r.), co było niezgodne z § 5 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z 14 września 2021 r. w sprawie sposobu prowadzenia dziennika budowy, montażu i rozbiórki¹¹⁴;
- d) niedokonania wpisu na str. 4 w *Dzienniku budowy* dotyczącym *Przebudowy dźwigu osobowo-towarowego*, o drugiej zmianie kierownika budowy.

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że [ad. ppkt a i ppkt b]: *brak wpisów do dziennika budowy, stanowił przeoczenie osób odpowiedzialnych, ale w żadnym wypadku nie oznaczał braku gotowości do odbioru robót (...)* [osoby nadzoru] *podpisały protokół odbioru, potwierdzając wykonie robót*; [ad. ppkt c] (...) *brak wskazanych protokołów przekazania placu budowy stanowiły zaniechanie osób pełniących funkcję kierownika budowy. (...) Brak odrębnego „protokołu przekazania budowy” nie stanowił naruszenia przepisów, lecz oznaczał nieskorzystanie z dodatkowej (...) formy udokumentowania tej zmiany*; [ad. ppkt d] *Było to przeoczenie Kierownika budowy, które nie wpłynęło na rzetelną realizację dalszych robót budowlanych (...)*.

Izba nie przyjmuje złożonych wyjaśnień, wskazując, że: postanowienia umów zobowiązywały osoby nadzoru do potwierdzenia stosownym wpisem w Dzienniku budowy gotowości do odbioru końcowego; [ad. ppkt c] przepis § 5 ust. 4 ww. rozporządzenia ws. dziennika budowy, wymagał przy zmianie kierownika budowy wpisu określającego stan zaawansowania i zabezpieczenia przekazywanej budowy, co w ww. przypadkach miało być udokumentowane protokołami.

(akta kontroli: tom XI, str. 234-462)

¹¹⁴ Dz. U. poz. 1686. Dalej: rozporządzenie ws. dziennika budowy.

4. MNWr sporządzając sprawozdania finansowe zaprezentowało nierzetelne dane w zakresie:

- a) wykazanej wysokości zaplanowanej dotacji podmiotowej w 2022 r., którą zaplanowano na 31 grudnia 2022 r. w wysokości 21 000,0 tys. zł, a w Sprawozdaniu finansowym za 2022 r. załączniku nr 8 *Wykonanie wydatków Muzeum w części 24* wykazano kwotę 20 000,0 tys. zł;
- b) wykazanej wysokości wydatków inwestycyjnych w 2023 r., pominięto otrzymaną dotację celową w wysokości 224,0 tys. zł na realizację inwestycji *Przebudowy instalacji hydrantowej w Muzeum* w Sprawozdaniu finansowym za 2022 r. załączniku nr 8 *Wykonanie wydatków Muzeum w części 24*;
- c) wykazanego przeznaczenia otrzymanej dotacji celowej w 2023 r. w wysokości 40,0 tys. zł¹¹⁵; w ramach budżetu zadaniowego pozycja 9.1.1.6 *Rewaloryzacja i konserwacja obiektów materialnych dóbr kultury*, a w Sprawozdaniu finansowym za 2022 r. załączniku nr 8 *Wykonanie wydatków Muzeum w części 24* wykazano w ramach budżetu zadaniowego pozycja 9.1.1.4 *ochrona zabytków wpisanych do rejestru i nadzór konserwatorski*;
- d) wykazanej wysokości wykonanych *Dotacji i subwencji* w wykonaniu planu finansowego w ujęciu memoriałowym za 2024 r., gdzie wskazano 26 554,0 tys. zł, zamiast wielkości wynikającej z ksiąg 26 535,1 tys. zł (zawyżenie o 18,9 tys. zł).

Dyrektor MNWr wyjaśnił, że: [ad. ppkt a] (...) *w sprawozdaniu omyłkowo utrzymano wartość wynikającą z planu po zmianach obowiązującego na dzień 30 września 2022 r., mimo że przekazano aktualizację planu na 31 grudnia 2022 r.* [ad. ppkt b] *Nieprawidłowość powstała przez nieuwagę przy sporządzaniu sprawozdania i nie wynikała z zamiaru wprowadzenia błędnych danych;* [ad. ppkt c] (...) *Błędne przypisanie dotacji wynikało z omyłki przy sporządzaniu załącznika nr 8;* [ad. ppkt d] *W [obowiązującym] formularzu (...) do pozycji [...] przypisana została formuła obliczeniowa [sumy] dotacji podmiotowej i środki otrzymane od innych jednostek. W wyniku zastosowania tej formuły w pozycji Dotacje i subwencje ujęto również środki wykazane w pozycji 4. Środki od innych jednostek sektora finansów publicznych [w wysokości 18,9 tys. zł]. (...) wykazana kwota nie prowadziła do zawyżenia przychodów ogółem w sprawozdaniu finansowym.*

(akta kontroli: tom XI, str. 1-146, 466-477)

Ocena częściowa

W badanym okresie roczne przychody Muzeum wynosiły od 42 do 49 mln zł. Koszty wynosiły od 35 do 50 mln zł. Muzeum podejmowało działania na rzecz zapewnienia środków finansowych na zabezpieczanie i ochronę, wnioskując o dotacje celowe do Ministra (dwa na jedenaście wniosków zostało zaakceptowanych). W wyniku sprawdzenia wytypowanej populacji zdarzeń stwierdzono, że otrzymane środki finansowe wykorzystywano prawidłowo i co do zasady rzetelnie. Również prawidłowo i co do zasady rzetelnie rozliczono środki dotacji uzyskanych od MKiDN. Stwierdzone nieprawidłowości w zakresie nierzetelnego rozliczenia wykonanych robót sfinansowanych dotacją, nie skutkowały obowiązkiem dodatkowego zwrotu dotacji. Natomiast stwierdzone nierzetelności danych zawartych w sprawozdaniach finansowych Muzeum, nie miały wpływu na wielkość przychodów i kosztów ogółem.

¹¹⁵ Z przeznaczeniem na konserwację i montaż alabastrowych figurek (ambona) w kościele pw. Świętej Marii Magdaleny.

W Muzeum planowane i realizowane corocznie wydatki na zabezpieczanie i ochronę nie były powiązane z POZ oraz były ogólnie powiązane z POM. Zabezpieczenie finansowe tego obszaru było ograniczone (1) brakiem otrzymywania dotacji na część zadań wskazywanych we wnioskach o dotacje oraz (2) brakiem aktualności lub niezgodnością z dokumentami normatywnymi części ww. dokumentów MNWr dotyczących zabezpieczenia i ochrony Muzeum i jego zbiorów.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski i uwagi:

Uwagi

1. W trakcie kontroli stwierdzono, że w MNWr wskazane jest dokonanie przeglądu stosowania procedur dotyczących ochrony informacji niejawnych wynikających z ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych¹¹⁶.
2. W trakcie kontroli stwierdzono, że w MNWr nie dokonywano aktualizacji dokumentu „Moduły zadaniowe realizowane w Muzeum Narodowym we Wrocławiu po wprowadzeniu stopni alarmowych”, w wyniku czego dokument ten zawierał dane niezgodne ze stanem rzeczywistym w zakresie specjalistycznej uzbrojonej formacji ochronnej. Pomimo, że zarządzenie w sprawie sposobu opracowywania procedur nie nakłada na Dyrektora MNWr obowiązku dokonywania przeglądów i aktualizacji przywołanego dokumentu, w ocenie Izby dokument ten należałby poddać przeglądowi, i jeżeli to konieczne aktualizacji, wraz z dokonywaniem przeglądów i aktualizacji pozostałych dokumentów z zakresu bezpieczeństwa Muzeum.
3. NIK wskazuje na dysfunkcjonalność dokumentów składających się na politykę bezpieczeństwa Muzeum, w szczególności POZ, ze względu na ich opracowanie kilka (w skrajnych przypadkach – ponad 20) lat temu, bez uwzględnienia wszystkich wymaganych stosownymi przepisami prawa elementów, a także nieaktualizowanie ww. dokumentów.

Wnioski

1. Opracować, oddzielnie dla każdego z obiektów MNWr, instrukcje przygotowania zbiorów do ewakuacji. Ww. instrukcje opracować zgodnie z układem i zakresem informacji określonymi w rozporządzeniu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 2 września 2014 r. w sprawie zabezpieczania zbiorów muzeum przed pożarem, kradzieżą i innym niebezpieczeństwem grożącym ich zniszczeniem lub utratą. Postanowienia ww. instrukcji skorelować z pozostałymi dokumentami MNWr.
2. Wyznaczyć nowe planowane miejsce ewakuacji płótna Panoramy Racławickiej poza aglomerację wrocławską.
3. Podjąć działania zmierzające do zapewnienia zgodności budynku siedziby głównej Muzeum z wymogami przeciwpożarowymi w zakresie określonym w protokole pokontrolnym z kontroli przeprowadzonej przez PSP.

¹¹⁶ Dz.U. 2010 Nr 182 poz. 1228.

4. Podjąć działania zmierzające do naliczenia i wyegzekwowania od wykonawcy *Modernizacji windy osobowo-towarowej w Muzeum* należnej kary umownej za nieterminową realizację inwestycji w wysokości 4,4 tys. zł.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych i wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań. Zgodnie z art. 98 ustawy o NIK, kto nie informuje bądź niezgodnie z prawdą informuje o wykonaniu wniosków pokontrolnych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Wrocław, dnia 18 grudnia 2025 r.

Kontrolerzy

Andrzej Zygmunt
Doradca techniczny

/podpisano elektronicznie/

Paweł Potemski
Główny specjalista k.p.

/podpisano elektronicznie/

Rafał Wojtko
Starszy inspektor k.p.

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Dyrektor
Radosław Kujawiński

/podpisano elektronicznie/

Uwaga:

[...]* - informacje wyłączone przez NIK z podania do publicznej wiadomości z uwagi na art. 10 ustawy o NIK w związku z art. 30a ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz.U. z 2022 r. poz. 385).